

Arthur Miller

AL MIJN ZONEN

(All my Sons)

vertaling

Marcel Otten

PERSONEN

Joe Keller

Kate Keller

Chris Keller

Ann Deever

George Deever

dr.Jim Bayliss

Sue Bayliss

Frank Lubey

Lydia Lubey

Bert

AL MIJN ZONEN

EERSTE BEDRIJF

De achtertuin van de Kellers in een van de buitenwijken van een Amerikaanse stad. Augustus achterin de jaren veertig.

Het toneel is rechts en links omsloten door hoge, dicht op elkaar geplante populieren die de tuin een geïsoleerde sfeer geven. Het achtertoneel wordt in beslag genomen door de achterkant van het huis en zijn open, dakloze veranda die zo'n twee meter diep de tuin ingaat. Het huis heeft twee verdiepingen met zeven kamers. In de vroege twintiger jaren toen het huis gebouwd werd, zou het ongeveer vijftienduizend dollar hebben gekost. Nu staat het fris in de verf, het ziet er solide en comfortabel uit en de tuin is bedekt met groene zoden en hier en daar wat uitgebloeide planten. Rechts, naast het huis, is de oprit van de oprijlaan te zien, maar de populieren snijden het beeld van het verlengde ervan af. Links, op het voortoneel, staat de stomp van van een 1,20mtr. hoge, slanke appelboom waarvan het bovenste

gedeelte met de takken er omgevallen naast ligt, het ooft hangt nog aan haar takken.

Op het voortoneel rechts staat een kleine boog met een lattenframe in de vorm van een schelp met een decoratief peertje boven in het naar voren gebogen afdakje. Tuinstoelen en een tafel staan verspreid op het toneel. Een vuilnisbak staat in de tuin naast de verandatrappen, een verbrander van staaldraad voor bladeren staat er vlakbij.

Als het doek opgaat is het een vroege zondagochtend. Joe Keller zit in de zon, hij leest de 'gevraagd'-advertenties in de zondagskrant, de andere katernen liggen netjes op de grond naast hem. Achter zijn rug, in het prieeltje, leest dr.Jim Bayliss aan de tafel een gedeelte van de krant.

Keller nadert de zestig. Een zwaar gebouwde onverstoerbare man, zakenman sinds jaar en dag, maar nog steeds met het voorkomen van een arbeider in een machinewerkplaats die nog steeds een baas boven zich heeft. Als hij leest, als hij praat, als hij luistert, doet hij dat met de intense concentratie van een ongeschoold iemand die zich nog steeds kan verbazen over vele algemeen bekende feiten, een man wiens oordeel wordt gevormd door ervaring en boerenverstand. Een mens onder de mensen.

Dr. Bayliss is bijna veertig. Een droge, kalme man, een makkelijke prater, maar met een zweem van triestheid die zelfs aan zijn zichzelf wegcijferende humor blijft kleven.

Als het doek opgaat, staat Jim links te staren naar de afgebroken boom. Hij klopt een pijp erop uit, blaast de pijp uit, zoekt in zijn zakken naar tabak en begint te praten.

JIM Waar ligt jouw tabak?

KELLER Volgens mij heb ik die op de tafel laten liggen. Jim loopt langzaam naar de tafel in het prieeltje, vindt een tabakszakje en gaat daar op de bank zitten terwijl hij zijn pijp stopt. Gaat vanavond regenen.

JIM Zegt de krant dat?

KELLER Ja, hier staat het.

JIM Dan kan het niet gaan regenen.

Frank Lubey komt op, door een smalle opening tussen de populieren. Frank is twee-en-dertig en kalend. Een vriendelijke, koppige man, onzeker, neigend naar het chagreinige als hij kwaad is, maar iemand die het altijd aardig wil houden, als goede burens onder elkaar. Hij komt slenterend aangelopen, op zijn gemak, niets om handen. Hij merkt niet dat Jim in het prieeltje zit. Als hij groet doet Jim geen

moeite om op te kijken.

FRANK Hoi.

KELLER Hallo, Frank. Iets aan de hand?

FRANK Niks. Heb net ontbeten. Kijkt naar de lucht. Is 't niet prachtig? Geen wolkje te zien.

KELLER Kijkt omhoog. Ja, mooi.

FRANK Elke zondag zou zo moeten zijn.

KELLER Wijst op de katernen naast hem. Stukje krant?

FRANK Laat maar zitten, toch allemaal slecht nieuws. Wat is de ramp van vandaag?

KELLER Weet ik niet, ik lees het nieuws niet meer. De advertenties onder 'gevraagd' zijn interessanter.

FRANK Hoezo, wil je soms iets kopen?

KELLER Nee, ik ben gewoon nieuwsgierig. Kijken wat de mensen willen hebben, snap je. Bijvoorbeeld, hier heb je een vent die zoekt twee Newfoundlanders. Wat moet-ie nou met twee Newfoundlanders?

FRANK Dat is raar.

KELLER Hier, nog eentje. Gevraagd - oude woordenboeken. Betaal hoge prijzen. Wat kun je nou met een oud woordenboek doen?

FRANK Weet ik veel. Waarschijnlijk is 't een boekenverzamelaar.

KELLER Je bedoelt dat-ie ervan zou leven?

FRANK Tuurlijk, je hebt zat van die mensen.

KELLER Schudt zijn hoofd. Allemaal van die zaakjes tegenwoordig. In mijn tijd was je òf advocaat, òf dokter, òf je werkte in een zaak. En nu...

FRANK Nou, ik was ooit van plan boswachter te worden.

KELLER Dat is typisch iets voor jou; in mijn tijd had je zulk soort dingen niet. Kijkt vluchtig over de pagina, maakt met zijn hand een breed gebaar. Als je naar zo'n pagina kijkt besef je pas hoe onwetend je bent. Zachtjes, met verbazing, terwijl hij er vluchtig overheen gaat. Hmmff!

FRANK Ziet de boom. Hé, wat is er met je boom gebeurd?

KELLER Is dat geen ramp? De storm heeft 'm gisteravond kennelijk gegrepen. Je hebt de storm toch gehoord?

FRANK Ja, in mijn tuin is het ook een troep. Loopt naar de boom. Wat zonde. Draait om naar Keller. Wat zei Kate?

KELLER Ze slapen nog allemaal. Ik wacht gewoon tot ze het ziet.

FRANK Getroffen. Weet je?... raar toch.

KELLER Wat?

FRANK Larry is in augustus geboren. Hij zou deze maand zeven-entwintig zijn geworden. En nu is zijn boom omver geblazen.

KELLER Ontroerd. Ik kijk ervan op dat je zijn verjaardag nog weet,

Frank. Aardig van je.

FRANK Ja, ik ben zijn horoscoop aan het trekken.

KELLER Hoe kun je je nou bezig houden met zijn horoscoop?

Zoiets is toch voor de toekomst?

FRANK Nou, kijk, ik doe het zo. Larry werd officieel vermist op vijf-en-twintig november, toch?

KELLER Ja?

FRANK Nou, als we ervan uitgaan dat hij stierf, dan was het op vijf-en-twintig november. Kijk, wat Kate wil...

KELLER Oh, Kate vroeg je een horoscoop te maken?

FRANK Ja, ze probeert er achter te komen of vijf-en-twintig november een gunstige dag voor Larry was.

KELLER Wat wil dat zeggen, een gunstige dag?

FRANK Nou, een gunstige dag is een gelukkige dag voor iemand, volgens de sterren. Met andere woorden dat het praktisch onmogelijk moet zijn geweest op die dag te sterven.

KELLER En, was het een gunstige dag voor hem?... Vijf-en-twintig november?

FRANK Daar ben ik nu mee bezig om dat uit te zoeken. Zoiets kost tijd! Kijk, het punt is, als vijf-en-twintig november een gunstige dag voor hem was, dan is het heel goed mogelijk dat-ie nog ergens in

leven is, omdat... ik bedoel dat het mogelijk is. Hij ziet nu Jim. Jim kijkt hem aan alsof hij naar een gek kijkt. Tegen Jim... met een onzeker lachje. Ik had je helemaal niet gezien.

KELLER Tegen Jim. Snijdt het hout wat-ie zegt?

JIM Hij daar? Hij is okay. Hij is alleen knettergek, dat is alles.

FRANK Geïrriteerd. Het probleem met jou is dat jij nergens in gelooft.

JIM En jouw probleem is dat jij overal in gelooft. Heb jij toevallig vanochtend mijn kind gezien?

FRANK Nee.

KELLER Snap je dat nou? Hij ging er vandoor met zijn thermometer. Pakte hem zo uit zijn tas.

JIM Staat op. Dat is me wat. Kijkt één keer naar een meisje en hij neemt haar de temperatuur. Loopt naar de oprijlaan, kijkt naar het achtertoneel, naar de straat.

FRANK Dat joch wordt een echte dokter; hij is slim.

JIM Over mijn lijk dat-ie dokter wordt. En wát voor een begin.

FRANK Hoezo? Het is een eerzaam beroep.

JIM Kijkt hem vermoeid aan. Frank, hou toch op je maatschappijleerlessen na te praten! Keller lacht.

FRANK Hoezo, ik heb een paar weken geleden een film gezien en

die deed me aan jou denken. Een dokter speelde in die film...

KELLER Die van Frankenstein?

FRANK Volgens mij was dat 'm, ja. En die werkte in zijn kelder aan uitvindingen. Dat moet jij doen, daar zou je de mensheid mee kunnen helpen, in plaats van...

JIM Ik wil dolgraag de mensheid helpen met een Hollywood salaris.

KELLER Wijst naar hem, lacht. Da's een goeie, Jim.

JIM Kijkt naar het huis. Nou, waar blijft die mooie meid?

FRANK Opgewonden. Is Annie gekomen?

KELLER Tuurlijk, ze slaapt boven. We hebben haar vannacht van de trein van één uur opgehaald. Mooi, toch? 'n Meisje verlaat het huis, een kind, vel over been. Een paar jaar verstrijken en ze is een normale vrouw. Herkende d'r amper, terwijl ze toch d'r hele leven in deze tuin rondrende. Dat was 'n heel gelukkig gezin dat in jullie huis woonde, Jim.

JIM Wil d'r graag ontmoeten. De buurt kan een mooi meisje gebruiken. In de hele omtrek is er niks om naar te kijken. Sue, Jims vrouw, komt op. Ze is rond de veertig, een zwaarlijvige vrouw die zich zorgen maakt over haar gewicht. Als hij haar ziet voegt hij er zuinig aan toe: Behalve mijn vrouw, natuurlijk.

SUE Op dezelfde toon. Mevrouw Adams is aan de telefoon, hond.

JIM Tegen Keller. Zo staan de zaken ervoor... Loopt naar zijn vrouw. Mijn liefje, mijn licht.

SUE Zit niet te kwispelen. Wijst naar hun huis. En sta d'r onbeschoft te woord. Ik kan d'r parfum door de hoorn heen ruiken.

JIM Wat is er nou weer met haar aan de hand?

SUE Ik weet 't niet, schat. 't Klonk alsof ze verschrikkelijke pijn had... of ze had d'r mond vol snoep.

JIM Waarom zei je niet dat ze gewoon moet gaan liggen?

SUE Ze wil liever dat jij d'r vertelt dat ze moet gaan liggen. En wanneer ga je naar mijnheer Hubbard?

JIM Schat, mijnheer Hubbard is niet ziek en ik heb wel wat beters te doen dan daar te zitten en zijn handje vast te houden.

SUE Volgens mij kan je voor tien dollar best z'n hand vasthouden.

JIM Tegen Keller. Als je zoon wil gaan golfen, zeg hem dat ik klaar sta. Of als-ie voor de komende dertig jaar op wereldreis wil. Hij gaat af.

KELLER Waarom pest je hem zo? Hij is dokter, vrouwen moeten hem opbellen.

SUE Het enigste wat ik zei was dat mevrouw Adams aan de telefoon was. Mag ik wat van je peterselie?

KELLER Ja, tuurlijk. Ze gaat naar de doos met peterselie en trekt er wat peterselie uit. Je bent te lang verpleegster geweest, Susie. Je bent te... te... praktisch.

SUE Licht, wijst naar hem. Dat moet vooral jij zeggen!

Lydia Lubey komt op. Ze is een forse, goedlachse meid van een jaar of zeven-en-twintig.

LYDIA Frank, de broodrooster... Ziet de anderen. Hai.

KELLER Hallo!

LYDIA Tegen Frank. De broodrooster doet het weer niet.

FRANK Steek de stekker er dan in, ik heb hem net gemaakt.

LYDIA Vriendelijk, maar beslist. Alsjeblieft, schat, maak hem weer net zoals-ie was.

FRANK Ik snap niet dat je niet zoiets simpels als het aanzetten van een broodrooster kunt leren! Hij gaat af.

SUE Licht. Onze Edison.

LYDIA Verontschuldigend. Hij is echt heel erg handig. Ze ziet de afgebroken boom. Oh, heeft de storm jullie boom te pakken gekregen?

KELLER Ja, vannacht.

LYDIA Oh, wat jammer. Is Annie gekomen?

KELLER Ze is zo beneden. Wacht tot je haar ziet, Sue, het is echt een spetter.

SUE Ik had een man moeten zijn. Ze stellen mij altijd voor aan knappe vrouwen. Tegen Joe. Zeg haar dat ze straks langs moet komen: ik kan me voorstellen dat ze benieuwd is wat we met haar huis hebben gedaan. En bedankt. Ze gaat af.

LYDIA Is ze nog steeds ongelukkig, Joe?

KELLER Annie? Ze staat volgens mij niet van blijdschap te dansen, maar het lijkt alsof ze er overheen is.

LYDIA Gaat ze trouwen? Heeft ze iemand...?

KELLER Ik neem aan dat... het is nu toch al een aantal jaren geleden. Ze kan niet eeuwig om een jongen treuren.

LYDIA Het is zo raar... Annie hier en nog steeds niet getrouwd. En ik heb drie kinderen. Ik heb altijd gedacht dat het juist andersom zou zijn.

KELLER Ja, dat krijg je met een oorlog. Ik had twee zonen, nu heb ik er een. Dat verandert alle verhoudingen. In mijn tijd was het een eer als je zonen had. Vandaag de dag kan een dokter een miljoen verdienen als-ie iets zou verzinnen om een jongen op de wereld te zetten die geen geweer vast kan houden.

LYDIA Weet je, ik las toen straks...

Chris Keller komt op vanuit het huis en blijft in de deuropening staan.

Hai, Chris.

Frank schreeuwt offstage.

FRANK Lydia, kom hier! Als je de broodrooster wilt gebruiken moet je niet de stekker van de mixer in het stopcontact steken.

LYDIA In verlegenheid gebracht, lacht. Heb ik dat gedaan?

FRANK En zeg de volgende keer als ik iets repareer niet dat ik gek ben! Kom hier nu!

LYDIA Tegen Keller. Dit blijft-ie me onder mijn neus wrijven.

KELLER Roept naar Frank. Wat maakt het nou uit? In plaats van toast neem je toch een milkshake!

LYDIA Ssst! Ssst! Ze gaat lachend af.

Chris kijkt hoe ze afgaat. Hij is twee-en-dertig; stevig gebouwd, net als zijn vader, iemand die weet te luisteren. Een man die tot grote affectie en trouw in staat is. Hij heeft in de ene hand een kop koffie en een stuk doughnut in de andere.

KELLER Wil je de krant?

CHRIS Da's goed, alleen de boekrecensies. Hij bukt en pakt een gedeelte van de krant van de vloer van de veranda.

KELLER Je leest altijd de recensies en je koopt nooit een boek.

CHRIS Loopt omlaag naar de sofa. Ik wil op de hoogte blijven van

mijn onwetendheid. Hij gaat op de sofa zitten.

KELLER Hoe bedoel je, elke week als er een nieuw boek uit komt?

CHRIS Een stapel nieuwe boeken.

KELLER Allemaal anders.

CHRIS Allemaal anders.

Keller schudt zijn hoofd, legt het mes op de bank, neemt de wetsteen mee naar de kast.

KELLER Hmmf! Is Annie al op?

CHRIS Moeder maakt in de eetkamer haar ontbijt klaar.

KELLER Kijkt naar de afgebroken boom. Zie je wat er met de boom is gebeurd?

CHRIS Zonder op te kijken. Ja.

KELLER Wat zal moeder ervan zeggen?

Bert komt eraan rennen vanaf de oprijlaan. Hij is ongeveer acht. Hij springt op de kruk, dan op de rug van Keller.

BERT Bent u eindelijk op?

KELLER Zet hem met een zwaai op de grond. Ha! Bert is er! Waar is Tommy? Hij is er weer vandoor met vaders thermometer.

BERT Hij neemt de temperatuur op.

CHRIS Wat?!

BERT Gewoon in de mond.

KELLER Oh, nou, in de mond kan geen kwaad. Wat zijn de nieuwtjes vanochtend, Bert?

BERT Niks. Hij gaat naar de afgebroken boom, loopt er omheen.

KELLER Dan kan je geen hele ronde in de buurt hebben gemaakt. In het begin toen ik je net tot politieagent had benoemd, kwam je elke morgen met iets nieuws binnenwandelen. Nu is er nooit nieuws.

BERT Behalve die jochies uit de Dertigste Straat. Ze traptten een blikje door de buurt en ik heb ze weggejaagd omdat u lag te slapen.

KELLER Zo mag ik het horen, Bert. Zo ga je goed. Voor je het weet maak ik een rechercheur van je.

BERT Trekt hem aan zijn revers omlaag en fluistert in zijn oor.

Mag ik nu de gevangenis zien?

KELLER De gevangenis is verboden terrein, Bert. Dat weet je.

BERT Ja, ik wed dat d'r helemaal geen gevangenis is. Ik zie nergens tralies voor de kelderramen.

KELLER Bert, mijn erewoord, in de kelder is een gevangenis. Ik heb je mijn geweer toch laten zien?

BERT Maar dat is een jachtgeweer.

KELLER Dat is een arresteerorgeweer!

BERT Waarom arresteert u dan nooit iemand? Tommy zei gisteren alweer een vies woord tegen Doris en u heeft hem geen eens

gedegradeerd.

Keller gniffelt en knipoogt naar Chris die er duidelijk plezier om heeft.

KELLER Ja, da's een gevaarlijke knaap, die Tommy. Wenkt hem dichterbij. Wat voor woord zei-ie?

BERT Deinst snel achteruit, in grote verlegenheid. Oh, dat kan ik niet zeggen.

KELLER Grijpt hem bij zijn shirt en haalt hem weer naar zich toe.

Toe, zeg het dan ongeveer.

BERT Kan ik niet. 't Is geen mooi woord.

KELLER Fluister het maar in mijn oor. Ik zal mijn ogen dicht doen. Misschien hoor ik het niet eens.

Bert, op zijn tenen, houdt zijn lippen bij Kellers oor, maar gaat dan vreselijk verlegen achteruit.

BERT Ik kan 't niet, mijnheer Keller.

CHRIS Lacht. Dwing hem er niet toe.

KELLER Okee, Bert. Ik geloof je. Ga nu maar en kijk goed uit je doppen.

BERT Geïnteresseerd. Waarnaar?

KELLER Waarnaar! Bert, de hele buurt vertrouwt op je. Een agent stelt geen vragen. Vanaf nu kijk je goed uit je doppen!

BERT Verward, maar bereidwillig. Okee.

Hij rent achter het prieeltje langs af.

KELLER Roept hem na. En moeder heeft het voor het zeggen, Bert.

Bert staat stil en steekt zijn hoofd door het prieeltje.

BERT Waarom?

KELLER Gewoon in het algemeen. Wees h-e-e-l voorzichtig.

BERT Schudt verwonderd het hoofd. Okee. Hij gaat af.

KELLER Lacht. Ik heb alle kinderen zo gek gekregen!

CHRIS Een dezer dagen komen ze hier allemaal aanzetten en slaan ze je hersens tot moes.

KELLER Wat zal ze ervan zeggen? Misschien moeten we het haar vertellen vóór ze het ziet.

CHRIS Ze heeft 't gezien.

KELLER Hoe heeft ze het kunnen zien? Ik was de eerste die op was. Ze lag nog steeds in bed.

CHRIS Ze was hier buiten toen-ie afbrak.

KELLER Wanneer?

CHRIS Rond vier uur vanochtend. Wijst op het raam boven hen. Ik hoorde het kraken en ik werd wakker en keek naar buiten. Ze stond precies hier toen-ie het begaf.

KELLER Wat deed ze hierbuiten om vier uur 's ochtends?

CHRIS Ik weet het niet. Toen-ie het begaf rende ze weer het huis in en begon ze in de keuken te huilen.

KELLER Heb je met d'r gepraat?

CHRIS Nee, ik... ik dacht dat het beter was haar alleen te laten.

Pauze.

KELLER Diep geroerd. Hilde ze hard?

CHRIS Ik kon haar dwars door de vloer van mijn kamer horen.

KELLER Na een korte pauze. Wat deed ze hier buiten op dat uur?

Chris zwijgt. Met een ondertoon van woede. Ze droomt weer over hem. Ze dwaalt 's nacht rond.

CHRIS Dat zal wel.

KELLER Ze doet weer precies zoals net na zijn dood. Korte pauze.

Wat kan dat betekenen?

CHRIS Ik weet niet wat het betekent. Korte pauze. Maar ik weet één ding, pa. We hebben met moeder een verschrikkelijke vergissing gemaakt.

KELLER Wat?

CHRIS Door oneerlijk tegen haar te zijn. Zoiets krijg je altijd op je brood en nu krijgen we het op ons brood.

KELLER Hoe bedoel je, oneerlijk?

CHRIS Jij weet dat Larry niet terugkomt en ik weet het. Waarom

laten we haar dan denken dat we met haar mee geloven?

KELLER Wat wil je dan, ruzie maken?

CHRIS Ik wil geen ruzie met haar maken, maar het wordt tijd dat ze beseft dat niemand nog gelooft dat Larry leeft. Keller loopt gewoon weg van hem, denkt na, kijkt naar de grond. Waarom zou ze niet van hem dromen en 's nachts ronddwalen terwijl ze op hem wacht? Spreken we haar tegen? Zeggen we haar recht in het gezicht dat we geen hoop meer hebben? Dat we al jarenlang geen enkele hoop meer hebben?

KELLER Bang bij de gedachte. Dat kun je niet tegen haar zeggen.

CHRIS We moeten het haar zeggen.

KELLER Hoe ga je het bewijzen? Kun je het bewijzen?

CHRIS In godsnaam, drie jaar! Niemand komt na drie jaar terug. Het is krankzinnig.

KELLER Dat geldt voor jou en ook voor mij. Maar niet voor haar. Je kunt jezelf ik weet niet wat wijsmaken, maar er is geen lijk en er is geen graf, dus waar blijf je dan?

CHRIS Ga zitten, pa. Ik wil met je praten.

Keller kijkt hem even onderzoekend aan.

KELLER Het probleem is die verdomde krant. Iedere maand duikt er vanuit het niets een jongen op, dus de volgende wordt Larry, dus...

CHRIS Goed, goed, luister nou. Korte pauze. Keller gaat op de sofa zitten. Je weet waarom ik Annie heb gevraagd hier te komen, toch?

KELLER Hij weet het, maar: Waarom dan?

CHRIS Dat weet je.

KELLER Nou, ik heb een vermoeden, maar... Wat is je verhaal?

CHRIS Ik wil haar vragen met me te trouwen. Korte pauze. Keller knikt.

KELLER Tja, dat is nou eenmaal jouw zaak, Chris.

CHRIS Je weet dat het niet alleen mijn zaak is.

KELLER Wat wil je dan dat ik doe? Je bent oud genoeg om te weten wat je wil.

CHRIS Vraagt geërgerd. Dus het is goed, ik kan ermee doorgaan?

KELLER Tja, je moet wel zeker zijn dat moeder niet...

CHRIS Het is dus niet alleen mijn zaak.

KELLER Ik zeg alleen maar...

CHRIS Soms maak je me echt woest, weet je dat? Is het soms ook niet jouw zaak, als ik dit aan moeder vertel en zij een beroerte krijgt? Jij weet zó goed hoe je de dingen moet negeren.

KELLER Ik negeer wat ik moet negeren. Dat meisje is Larry's meisje.

CHRIS Ze is niet Larry's meisje.

KELLER Vanuit moeders standpunt is-ie niet dood en jij hebt het recht niet om dat meisje te vragen. Korte pauze. Je kunt ermee doorgaan als je weet hoe het verder moet, maar ik zeg je dat ik niet weet hoe het verder moet. Snap je? Ik weet het niet. Dus wat kan ik voor je doen?

CHRIS Ik weet niet waarom, maar iedere keer als ik iets probeer te pakken dat ik wil hebben, moet ik terugkrabbelen omdat anderen er schade van ondervinden. Mijn godganse leven, keer op keer op keer.

KELLER Je bent een attente vent, daar is niks mis mee.

CHRIS Ach, hou toch op.

KELLER Heb je Annie al gevraagd?

CHRIS Ik wou dit eerst geregeld hebben.

KELLER Hoe weet je dat ze met jou wil trouwen? Misschien denkt ze er net zo over als moeder?

CHRIS Nou, als dat zo is, dan is het afgelopen. Uit haar brieven maakte ik op dat ze hem is vergeten. Ik kom er wel achter. En dan zoeken we wel een oplossing met moeder? Goed? Pa, ontwijk me niet.

KELLER Het probleem is dat je te weinig met vrouwen in contact komt. Heb je altijd al gehad.

CHRIS Nou en? Ik ben niet zo vlot met vrouwen.

KELLER Ik zie niet in waarom het Annie moet zijn.

CHRIS Omdat het zo is.

KELLER Dat is een goed antwoord, maar het geeft nergens antwoord op. Je hebt haar niet meer gezien sinds je het leger in ging. Dat is vijf jaar geleden.

CHRIS Daar kan ik niks aan doen. Ik ken haar het beste. Ik groeide naast haar op. Al die jaren als ik iemand zie als mijn vrouw, dan denk ik aan Annie. Wat wil je, een schema?

KELLER Ik wil geen... Ik... ik ben... Zij denkt dat-ie terugkomt, Chris. Trouw met dat meisje en je verklaart hem dood. Er wat gaat er dan met moeder gebeuren? Weet jij dat? Ik niet! Pauze.

CHRIS Goed dan, pa.

KELLER In de veronderstelling dat Chris zich heeft teruggetrokken.
Denk er nog eens over na.

CHRIS Ik loop er al drie jaar over na te denken. Ik had gehoopt als ik zou wachten, dat moeder Larry zou vergeten en dat we dan een normale bruiloft konden hebben en iedereen blij zou zijn. Maar als dat hier niet kan, dan moet ik maar gaan.

KELLER Wat krijgen we nou?

CHRIS Dan ga ik. Ik ga trouwen en ergens anders wonen. Misschien in New York.

KELLER Ben je gek geworden?

CHRIS Ik ben al veel te lang een goede zoon geweest, de jan goedzak. Ik heb er genoeg van.

KELLER Je hebt een bedrijf hier, wat betekent dit verdomme?

CHRIS Mijn bedrijf! Mijn bedrijf zegt me niks.

KELLER Moet het je dan iets zeggen?

CHRIS Ja. Eén uur per dag vind ik het leuk. Als ik me voor het geld de hele dag moet afbeulen dan wil ik het 's avonds tenminste gezellig hebben. Ik wil een gezin, ik wil een paar kinderen, ik wil aan iets bouwen waaraan ik mezelf kan overgeven. Annie is daarvan het middelpunt. Dus... waar kan ik het vinden?

KELLER Je bedoelt... Loopt naar hem toe. Zeg eens, bedoel je dat je uit het bedrijf zou stappen?

CHRIS Ja. Dat zou ik ervoor over hebben.

KELLER Na een pauze. Nou... in die richting denk je toch niet.

CHRIS Help me dan hier te blijven.

KELLER Goed, maar... maar je moet niet zo denken. Waarom heb ik dan verdomme gewerkt? Het is alleen maar voor jou, Chris, de hele handel is voor jou!

CHRIS Dat weet ik, pa. Help me dan gewoon hier te blijven.

KELLER Legt een vuist tegen Chris' kaak. Maar dan moet je niet zo denken, hoor je me?

CHRIS Ik denk zo.

KELLER Laat zijn hand zakken. Ik begrijp jou niet, of wel?

CHRIS Nee, je begrijpt mij niet. Ik ben een knap harde vent.

KELLER Ja. Dat zie ik.

Moeder verschijnt op de veranda. Ze is vooraan in de vijftig, een vrouw met onberekenbare ingevingen en een overweldigend vermogen tot het geven van liefde.

MOEDER Joe?

CHRIS Loopt naar de veranda. Hallo, ma.

MOEDER Wijst op het huis achter haar, tegen Keller. Heb jij een zak onder de gootsteen vandaan gehaald?

KELLER Ja, ik heb 'm in de emmer gedaan.

MOEDER Dan haal 'm weer uit de emmer. Dat zijn mijn aardappelen.

Chris barst in lachen uit, gaat in de richting van de doorgang.

KELLER Lacht. Ik dacht dat het afval was.

MOEDER Wil je mij een plezier doen, Joe? Wees niet behulpzaam.

KELLER Een nieuwe zak aardappelen kan er heus wel van af.

MOEDER Minnie heeft die emmer gisteravond met kokend water uitgeschrobt. Die emmer is schoner dan jouw gebit.

KELLER En ik begrijp niet waarom ik na veertig jaar werken en een

huishoudster nog steeds het afval buiten moet zetten.

MOEDER Als je er even bij stil zou staan dat niet elke zak in de keuken vol afval hoeft te zitten, zou je niet telkens mijn groente weggooien. De vorige keer waren het de uien.

Chris komt eraan lopen, geeft haar de zak.

KELLER Ik hou niet van afval in huis.

MOEDER Dan moet je niet eten. Ze gaat de keuken in met de zak.

CHRIS Nou hou je voor de rest van de dag je mond.

KELLER Ja, ik kom weer op de laatste plaats. Ik weet het niet, maar er was een tijd dat ik dacht dat als ik weer geld zou hebben, ik dan een huishoudster zou nemen en mijn vrouw 't wat kalmer aan zou doen. Nu heb ik geld en ik heb een huishoudster en mijn vrouw werkt voor de huishoudster. Hij gaat in een van de stoelen zitten. Moeder komt naar buiten bij de laatste claus. Ze heeft een pot sperciebonen in haar handen.

MOEDER Ze heeft vandaag haar vrije dag, wat zeur je toch?

CHRIS Tegen moeder. Is Annie nog niet klaar met eten?

MOEDER Kijkt in gedachten verzonken naar de tuin. Ze komt zo naar buiten. Loopt naar voren. De wind heeft me hier wel wat aangericht. Over de boom. Dat was 't dan, goddank.

KELLER Wijst op de stoel naast hem. Ga zitten, kalm aan.

MOEDER Drukt met haar hand op haar hoofd. Ik heb toch zo'n rare pijn bovenin mijn hoofd.

CHRIS Zal ik een asperientje voor je halen?

Moeder pakt een paar bloemblaadjes van de grond en ruikt eraan in haar hand, strooit ze dan uit over de planten.

MOEDER Geen rozen meer. Het is zo raar... alles lijkt tegelijk te moeten gebeuren. Deze maand is het zijn verjaardag; zijn boom die omver wordt geblazen, Annie die komt. Alles wat gebeurd is, lijkt weer terug te komen. Ik was net in de kelder en waar struikel ik over? Zijn honkbalhandschoen. Die heb ik in geen tijden gezien.

CHRIS Vind je niet dat Annie er goed uitziet?

MOEDER Prima. Dat staat buiten kijf. Ze is een schoonheid... ik weet nog steeds wat haar hierheen heeft gebracht. Niet dat ik niet blij ben haar te zien, maar...

CHRIS Ik dacht dat het goed was elkaar weer eens te zien.

Moeder kijkt hem recht aan, knikt heel lichtjes, alsof ze iets moet toegeven.

En ik wilde haar ook zien.

MOEDER Terwijl haar geknik stopt, tegen Keller. Het enigste is dat ze volgens mij haar neus meer in de wind heeft gestoken. Maar ik zal altijd van dat meisje blijven houden. Zij is er niet zo eentje die meteen

met iemand anders het bed in duikt wanneer d'r vriendje wat overkomt.

KELLER Alsof zoiets bij Annie onmogelijk zou zijn. Wat wil je daarmee...?

MOEDER Laat maar. De meesten hebben niet eens gewacht tot de telegrammen werden geopend. Ik ben gewoon blij dat ze is gekomen, dus je ziet dat ik niet helemáál gek ben.

Gaat zitten en begint rap de bonen in de pot te breken.

CHRIS Dat ze nou niet getrouwd is wil niet zeggen dat ze om Larry zit te treuren.

MOEDER Met een observerende ondertoon. En waarom is ze dan niet getrouwd?

CHRIS Een beetje uit het veld geslagen. Nou... het kan om zoveel dingen zijn geweest.

MOEDER Rechtstreeks tegen hem. Wat dan, bijvoorbeeld?

CHRIS In verlegenheid gebracht, maar hij houdt zich staande. Ik weet het niet. Wat het dan ook moge zijn. Zal ik een asperientje voor je halen?

Moeder legt haar hand op haar hoofd. Ze komt overeind en in het opstaan gaat ze doelloos in de richting van de bomen.

MOEDER Het voelt niet aan als hoofdpijn.

KELLER Je slaapt niet, dat is het. Ze verslijt meer pantoffels dan schoenen.

MOEDER Ik heb een vreselijke nacht gehad. Ze blijft staan. Ik heb nog nooit zo'n nacht gehad.

CHRIS Kijkt Keller aan. Wat was er dan, ma? Heb je gedroomd?

MOEDER Meer, meer dan een droom.

CHRIS Aarzelend. Over Larry?

MOEDER Ik sliep heel vast en... Met haar arm over het publiek heen. Weet je nog hoe-ie steeds laag over het huis heen vloog toen hij nog in opleiding was? Hoe we steeds zijn gezicht in de cockpit zagen als-ie over kwam? Zo zag ik hem. Maar nu heel hoog. Ver, ver weg, waar de wolken zijn. Hij was zo echt dat ik mijn arm kon uitstrekken en hem aanraken. En plotseling begon-ie te vallen. En tegen mij te huilen en te huilen... Ma, ma! Ik kon hem horen alsof-ie in de kamer was. Ma!... het was zijn stem! Ik wist dat als ik hem aan had kunnen raken, ik hem tegen had kunnen houden, als ik alleen maar... Kapt ermee en laat haar uitgestrekte hand zakken. Ik werd wakker en het was zo raar... De storm... was net het gebrul van zijn machine. Ik liep hier naar buiten... ik moet nog half in slaap zijn geweest. Ik kon dat gebrul horen alsof-ie over kwam. De boom knapte precies voor mijn neus... en toen werd ik zo... werd ik wakker.

Ze kijkt naar de boom. Ze realiseert zich plotseling iets, draait zich met een lichtelijk trillende berispende vinger om naar Keller.

Zie je nou? We hadden die boom nooit moeten planten. Dat zei ik meteen al; het was te vroeg om een boom voor hem te planten.

CHRIS Geschrokken. Te vroeg!

MOEDER Wordt kwaad. Het moest meteen zo nodig. Iedereen had zo'n haast hem te begraven. Ik zei dat-ie nog niet geplant moest worden. Tegen Keller. Ik heb je gezegd 'm...!

CHRIS Moeder, moeder! Ze kijkt hem recht in zijn gezicht. De storm heeft 'm omver geblazen. Wat moet dat wel niet betekenen? Waar heb je het over? Moeder, alsjeblieft ... Haal nou niet alles weer naar boven, ja? Dat heeft geen zin, je bereikt er niets mee. Ik heb zo zitten denken, weet je?... misschien moeten we ons erop instellen hem te vergeten.

MOEDER Dat is de derde keer deze week dat je dat zegt.

CHRIS Omdat het niet eerlijk is; we hebben nooit meer ons normale leventje geleefd. Alsof we op een station op een trein zitten wachten die nooit zal komen.

MOEDER Drukt bovenop haar hoofd. Haal even een asperientje voor me, ja?

CHRIS Tuurlijk en laten we hierover ophouden, ja, moeder? Ik

dacht zo dat we met ons vieren een paar keer 's avonds uit eten zouden kunnen gaan, of naar het strand gaan en dansen.

MOEDER Prima. Tegen Keller. Dat kunnen we vanavond doen.

KELLER Uitstekend wat mij betreft!

CHRIS Ja, laten we wat leuks gaan doen. Tegen moeder. Om te beginnen neem jij een asperientje.

Hij staat op en loopt met hernieuwde energie het huis binnen. Haar glimlach verdwijnt.

MOEDER Met een beschuldigende ondertoon. Waarom heeft-ie haar hier uitgenodigd?

KELLER Waarom zit dat je dwars?

MOEDER Ze heeft drie-en-een-half jaar in New York gezeten, waarom opeens zo plotseling...?

KELLER Nou, misschien... misschien omdat-ie d'r gewoon weer wou zien.

MOEDER Niemand reist duizend kilometer om "gewoon iemand weer te zien."

KELLER Wat bedoel je nou? Hij heeft z'n hele leven naast dat meisje gewoond, waarom zou-ie haar dan niet weer 'ns willen zien?

Moeder kijkt hem kritisch aan. Kijk me niet zo aan, hij heeft mij niets meer verteld dan-ie jou heeft verteld.

MOEDER Een waarschuwing en een vraag. Hij gaat niet met d'r trouwen.

KELLER Hoe kom je erbij dat-ie daaraan denkt?

MOEDER Zo voelt het aan.

KELLER Let scherp op haar reactie. En? Wat dan nog?

MOEDER Ontsteld. Wat is hier aan de hand, Joe?

KELLER Luister nou eens, kindje...

MOEDER Vermijdt contact met hem. Het is niet zijn meisje; ze weet dat ze dat niet is.

KELLER Je kunt niet haar gedachten lezen.

MOEDER Waarom is ze dan nog steeds ongetrouwd? In New York stikt het van de mannen, waarom is ze dan niet getrouwd? Pauze.

Waarschijnlijk hebben wel honderd mensen haar gezegd dat ze gek is, maar ze heeft gewacht.

KELLER Hoe weet je waarom ze heeft gewacht?

MOEDER Zij weet wat ik weet, daarom. Ze is zo trouw als nog wat. Op mijn slechtste momenten zie ik haar wachten en ik weet meer dan eens dat ik gelijk heb.

KELLER Luister, het is een prachtige dag. Waarom maken we nou ruzie?

MOEDER Waarschuwend. Niemand in dit huis mag haar haar hoop

afnemen, Joe. Vreemden misschien. Maar niet zijn vader, niet zijn broer.

KELLER Geïrriteerd. Wat wil je dat ik doe? Wat wil je?

MOEDER Ik wil dat je doet alsof-ie terugkomt. Jullie allebei. Denk maar niet dat ik jou niet in de gaten heb sinds Chris haar uitnodigde. Ik duld geen nonsens.

KELLER Maar, Kate...

MOEDER Want als-ie niet terugkomt, dan pleeg ik zelfmoord! Lach. Lach me maar uit. Ze wijst naar de boom. En waarom is dat precies op de avond gebeurd dat ze terugkwam? Lach maar, maar zulk soort dingen betekenen iets. Zij gaat in zijn kamer slapen en zijn nagedachtenis gaat aan duigen. Kijk ernaar, kijk. Ze gaat op de bank zitten. Joe...

KELLER Kalm nou.

MOEDER Geloof het samen met mij, Joe. Ik kan er niet in mijn eentje voor staan.

KELLER Kalm nou.

MOEDER Vorige week nog komt in Detroit een man opdagen die langer dan Larry werd vermist. Je hebt het zelf gelezen.

KELLER Goed, goed, kalm nou.

MOEDER Vooral jij moet erin geloven, jij...

KELLER Komt overeind. Waarom vooral ik?

MOEDER Je moet gewoon niet ophouden met geloven.

KELLER Wat bedoel je daarmee, vooral ik?

Bert komt eraan gestormd.

BERT Mijnheer Keller! Hoor eens, mijnheer Keller... Wijst naar de oprijlaan. Tommy zei het net weer!

KELLER Herinnert zich er niets meer van. Zei wat? Wie?

BERT Dat vieze woord.

KELLER Oh. Nou...

BERT Goh, gaat u hem niet arresteren? Ik heb hem gewaarschuwd.

MOEDER Abrupt. Hou daarmee op, Bert. Ga naar huis. Bert deinst achteruit terwijl zij naderbij komt. Er is hier geen gevangenis.

KELLER Alsof hij wil zeggen, "Ach, Jezus, laat hem dat nou geloven." Kate...

MOEDER Draait zich woedend om naar Keller. Er is hier geen gevangenis! Ik wil dat je ophoudt met dat gevangenisgedoe! Hij wendt zich met schaamte maar ook geërgerd af.

BERT Langs haar heen, tegen Keller. Hij is aan de overkant van de straat.

MOEDER Ga naar huis, Bert. Bert draait zich om en loopt naar de oprijlaan. Zij trilt. Wat ze zegt is afgebeten, uiterst dwingend. Ik wil

dat je daarmee ophoudt, Joe. Dat hele gevangenisgedoe!

KELLER Ontsteld, maar daardoor ook kwaad. Kijk naar jezelf, kijk hoe je staat te trillen.

MOEDER Probeert zichzelf in bedwang te houden, loopt handenwringend rond. Ik kan er niets aan doen.

KELLER Wat heb ik te verbergen? Wat is er met jou verdomme aan de hand, Kate?

MOEDER Ik zei niet dat je iets te verbergen had, ik zeg je alleen ermee op te houden! Dus hou er mee op! Terwijl Ann en Chris op de veranda verschijnen. Ann is zes-en-twintig, kalm maar desondanks in staat vast te houden waar ze in gelooft. Chris doet de deur voor haar open.

ANN Hai, Joe! Ze begint hardop te lachen, geen zelfbewuste lach want ze kennen elkaar veel te goed.

CHRIS Begeleidt haar omlaag met een uitgestrekte, ridderlijke arm. Adem die lucht eens in, meiske. Die lucht krijg je niet in New York.

MOEDER Oprecht onder de indruk. Annie, waar heb je die jurk vandaan!

ANN Ik kon me niet inhouden. Ik doe hem meteen uit voor ik er een vlek op maak. Draait in de rondte. Niet slecht, hè, drie weken salaris?

MOEDER Tegen Keller. Is ze niet de mooiste...? Tegen Ann. Hij is betoverend, absoluut beto...

CHRIS Tegen Moeder. Nu zonder flauwekul, is ze niet het mooiste meisje dat je ooit hebt gezien?

MOEDER Verrast door zijn overduidelijke bewondering strekt ze haar arm uit naar het glas water en de asperine in zijn hand en: Je bent een beetje aangekomen, nietwaar liefje? Ze slikt de pil en drinkt.

ANN Het komt erbij en het gaat eraf.

KELLER Kijk eens wat voor mooie benen ze heeft gekregen!

ANN Terwijl ze naar de afrastering rent. Tjee, wat zijn de populieren dik geworden, hè?

Keller loopt naar de sofa en gaat zitten.

KELLER Nou, dat is drie jaar geleden, Annie. We worden oud, kindje.

MOEDER Wat vindt ma van New York? Ann blijft door de bomen heen kijken.

ANN Een beetje gekwetst. Waarom hebben ze onze hangmat weggehaald?

KELLER Oh nee, hij ging stuk. Paar jaar geleden.

MOEDER Wat ging stuk? Hij had een van zijn lichte lunches gehad en plofte er toen in.

ANN Lacht en draait zich om naar de tuin van Jim. Oh, neem me niet kwalijk!

Jim is naar de afrastering gelopen en kijkt er over heen. Hij rookt een sigaar. Ze geeft een gilletje en hij komt het toneel op.

JIM Hoe maak je het. Tegen Chris. Ze ziet er heel pienter uit.

CHRIS Ann, dit is Jim... dokter Bayliss.

ANN Schudt Jims hand. Oh, tuurlijk, hij schrijft veel over u.

JIM Geloof er niks van. Hij mag iedereen. In het bataljon stond-ie bekend als Moeder McKeller.

ANN Dat geloof ik graag. Weet je... Tegen Moeder. Het is zo raar om hem zo uit die tuin te zien komen. Tegen Chris. Volgens mij ben ik nooit volwassen geworden. Het is alsof mams en paps daar nu zitten. En jij en mijn broer die wiskunde studeren en Larry die mijn huiswerk probeert over te schrijven. Ach, die goeie ouwe tijd, onherroepelijk voorbij.

JIM Nou, ik hoop niet dat je bedoelt dat je mij er weer uit wil hebben?

SUE Roept offstage. Jim, kom hier! Mijnheer Hubbard aan de telefoon!

JIM Ik zei je dat ik niet wil dat-ie...

SUE Lief bevelend. Alsjeblieft, schat! Alsjeblieft!

JIM Berustend. Okee, Suzie. Hij druipt af. Okee, okee...

Tegen Ann. Ik heb je dan wel net leren kennen, Ann, maar als ik je een goede raad mag geven... Als je trouwt, laat dan nooit... zelfs niet in gedachten... het geld van je man meetellen.

SUE Offstage. Jim?

JIM Ik vlieg al! Draait zich om en gaat af. Ik vlieg al. Af.

MOEDER Ann kijkt haar aan. Ze spreekt veelbetekenend. Ik raadde haar aan gitaar te leren spelen. Het zou een gemeenschappelijke hobby kunnen worden. Ze lachen. En nou houdt hij meer van de gitaar!

Ann, alsof ze moeder wil overtroeven, wordt plotseling heel levendig, gaat naar Keller op de sofa, gaat op zijn schoot zitten.

ANN Laten we vanavond aan het strand eten! Er moet hier wat leven in de brouwerij komen, zoals vroeger voordat Larry wegging!

MOEDER Emotioneel. Je denkt aan hem! Zie je nou?

Triomfantelijk. Ze denkt aan hem!

ANN Met een glimlach dat ze het niet begrijpt. Wat bedoel je, Kate?

MOEDER Niets. Alleen maar dat je... je hem herinnert, hij is in je gedachten.

ANN Dat vind ik raar; hoe kan ik me hem nou niet herinneren?

MOEDER Het gaat voor haar de verkeerde kant op; ze begint nog

eens. Ze staat op en loopt naar Ann. Heb je je spullen weggehangen?

ANN Ja... Tegen Chris. Zeg, je bent wel aan de kleren gegaan. Ik kon amper ruimte vinden in de kast.

MOEDER Nee, weet je het niet meer? Dat is Larry's kamer.

ANN Je bedoelt... dat die van Larry zijn?

MOEDER Herkende je ze niet?

ANN Staat langzaam op, een beetje verlegen met de situatie. Nou, het kwam nooit bij me op dat je... ik bedoel, de schoenen zijn allemaal gepoetst.

MOEDER Ja, liefje. Korte pauze. Ann blijft haar maar aanstaren.

Moeder verbreekt dit door in een soort roddelstemming haar arm om Ann heen te leggen en met haar een eindje op te lopen.

Ik wil al zo lang eens met je praten, Annie. Vertel eens wat.

ANN Wat?

MOEDER Weet ik niet. Iets leuks.

CHRIS Droog. Ze bedoelt of je vaak uitgaat?

MOEDER Oh, hou toch op.

KELLER En of er serieuze kandidaten bij zitten?

MOEDER Lacht, gaat in haar stoel zitten. Kunnen jullie allebei even je mond houden?

KELLER Annie, met die vrouw kun je niet meer naar een restaurant.

Binnen vijf minuten zitten d'r negen-en-dertig vreemden aan je tafel die haar hun levensverhaal vertellen.

MOEDER Als ik Annie niet eens een persoonlijke vraag kan stellen...

KELLER Vragen staat vrij, maar ga niet bovenop d'r zitten. Je zit d'r bovenop, je zit d'r bovenop.

Ze lachen. Ann pakt de pan bonen van de kruk, zet hem op de grond onder de stoel en gaat zitten.

ANN Tegen moeder. Laat niet over je heen walsen. Vraag maar wat je wil. Wat wil je weten, Kate? Toe maar, we gaan lekker roddelen.

MOEDER Tegen Chris en Keller. Ze is de enigste met een beetje gezond verstand. Tegen Ann. Je moeder... ze gaat toch niet scheiden, hè?

ANN Nee, ze is wat rustiger geworden nu. Ik denk dat als hij weg is ze waarschijnlijk weer gaan samenwonen. In New York, natuurlijk.

MOEDER Dat is mooi. Want je vader is nog steeds... ik bedoel, alles goed en wel beschouwd is het een fatsoenlijke man.

ANN Het kan me niet schelen. Ze mag hem weer hebben als ze wil.

MOEDER En jij? Ga je... Schudt ontkennend haar hoofd. ... vaak

uit? Korte pauze.

ANN Tactvol. Je bedoelt of ik nog steeds op hem wacht?

MOEDER Nou, nee. Ik verwacht niet dat je op hem wacht maar...

ANN Vriendelijk. Maar dat is toch wat je bedoelt?

MOEDER Nou... ja.

ANN Nou dat doe ik niet, Kate.

MOEDER Zwakjes. Dat doe je niet?

ANN Dat is toch belachelijk? Je denkt toch niet echt dat-ie...

MOEDER Ik weet het, liefje, maar je mag niet zeggen dat het belachelijk is, want de kranten staan er vol van; ik weet niet hoe het in New York is, maar er stond een halve pagina vol over een man die zelfs langer dan Larry werd vermist en hij dook op vanuit Birma.

CHRIS Loopt naar Ann toe. Zo dolgraag wou-ie nou ook niet terug naar huis, ma.

MOEDER Doe niet zo bijdehand.

CHRIS Hij had het misschien verdomd naar z'n zin in Birma.

ANN Staat op en draait in de rondte achter Chris' rug. Dat heb ik ook gehoord.

CHRIS Moeder, ik verwed er m'n geld onder dat jij in dit land de enige vrouw bent die na drie jaar nog steeds...

MOEDER Denk je dat echt?

CHRIS Ja, dat denk ik.

MOEDER Nou, als je dat echt denkt dan denk je dat echt. Ze wendt haar hoofd een ogenblik af. Ze zeggen het niet op de radio maar ik weet zeker dat ze 's avonds als het donker is nog steeds wachten op hun zonen.

CHRIS Moeder, je bent volslagen...

MOEDER Wuift hem weg. Doe verdorie niet zo bijdehand! Hou er nou mee op! Korte pauze. Er zijn gewoon een paar van die dingen die jij niet weet. Jullie allemaal niet. En ik vertel je er eentje, Annie. Diep, diep in je hart heb je altijd op hem zitten wachten.

ANN Resoluut. Nee, Kate.

MOEDER Steeds dwingender. Maar diep in je hart, Annie!

CHRIS Ze zal het zelf het beste weten, niet dan?

MOEDER Laat je niet vertellen wat jij moet denken. Luister naar je hart. Alleen je hart.

ANN Waarom vertelt jouw hart je dat-ie nog leeft?

MOEDER Omdat het zo is.

ANN Maar waarom, Kate?

MOEDER Gaat naar haar toe. Omdat bepaalde dingen nou eenmaal zo moeten zijn en andere dingen niet. Zoals de zon die op moet komen, dat hoort zo. Daarom is er een God. Anders kan er van alles

gebeuren. Maar er is een God, dus sommige dingen kunnen nooit
gebeuren. Ik zou het weten, Annie... net zoals die dag dat hij... Bedoelt
Chris ... dat verschrikkelijke gevecht in ging. Heeft-ie mij
geschreven? Stond het in de kranten? Nee, maar die ochtend kon ik
mijn hoofd niet van mijn kussen optillen. Vraag het Joe. Plotseling,
wist ik het. Ik wist het! En hij was die dag bijna gesneuveld. Ann, je
weet dat ik gelijk heb!

Ann staat er stil bij, begint dan te beven en loopt naar voren.

ANN Nee, Kate.

MOEDER Ik moet een kop thee hebben.

Frank verschijnt, hij draagt een ladder.

FRANK Annie! Loopt naar voren. Hoe gaat het met je, jeminee!

ANN Pakt zijn hand vast. Hé, Frank, je wordt kaal.

KELLER Hij heeft zijn verantwoordelijkheden.

FRANK Jeminee!

KELLER Zonder Frank zouden de sterren niet weten wanneer ze
moeten schijnen.

FRANK Lacht, tegen Ann. Je ziet er vrouwelijker uit. Je bent
volwassen geworden. Je...

KELLER Kalm aan, Frank, je bent een getrouwde kerel.

ANN Terwijl ze lachen. Zit je nog steeds in de herenmode?

FRANK Waarom niet? Truman is ook zo begonnen. Hoe gaat het met je broer? Hij is afgestudeerd, hoorde ik.

ANN Oh, George heeft nu zijn eigen kantoor!

FRANK Je meent het! Met een grafstem. En je vader? Zit hij...?

ANN Abrupt. Prima. Ik ga straks bij Lydia langs.

FRANK Meevoelend. Hoe staat het, denkt je vader gauw vrij te zijn?

ANN Steeds minder op haar gemak. Ik weet het echt niet, ik...

FRANK Verdedigt terwille van haar stoer haar vader. Weet je, ik vind namelijk dat als ze een intelligente man als jouw vader in de gevangenis zetten, er eigenlijk een wet moet zijn die ervoor zorgt dat-ie na één jaar òf geëxecuteerd òf vrijgelaten wordt.

CHRIS Onderbreekt hem. Moet ik je even helpen met die ladder, Frank?

FRANK Pakt de hint op. Dat is okee, ik ga... Pakt de ladder op. Ik ga vanavond de horoscoop afmaken, Kate. In verlegenheid. Tot straks, Ann, je ziet er geweldig uit. Hij gaat af. Ze kijken Ann aan.

ANN Tegen Chris, terwijl ze langzaam op de kruk gaat zitten. Zijn ze nog niet over vader uitgepraat?

CHRIS Kom naar haar toe en gaat op de leuning van de stoel zitten.
Niemand praat nog over hem.

KELLER Staat op en komt naar haar toe. Afgelopen uit, kindje.

ANN Zeg het me. Want ik wil echt niet iemand uit de buurt tegenkomen die begint over...

CHRIS Ik wil niet dat je je daar druk over maakt.

ANN Tegen Keller. Hebben ze het nog over het proces, Joe? Praten ze over jou?

KELLER De enigste die erover praat is mijn vrouw.

MOEDER Dat komt omdat je met de kinderen politie-agentje blijft spelen. Het enigste wat hun ouders van jou horen is gevangenis, gevangenis, gevangenis.

KELLER Een feit is dat toen ik vanuit de gevangenis weer thuis kwam, de kinderen me opeens heel interessant begonnen te vinden. Je weet hoe kinderen zijn. Ik was... Lacht. ... de expert op gevangenisgebied. En toen de tijd verstreek haalden ze alles door elkaar en... werd ik rechercheur. Lacht.

MOEDER Het verschil is dat zij het niet door elkaar haalden. Tegen Ann. Hij deelt politie-insignes uit die je bij de beschuitbussen krijgt. Ze lachen. Ann staat op en gaat naar Keller toe, legt haar arm om zijn schouder.

ANN Verwonderd tegen hen, blij. Goh, het is heerlijk dat jullie erom kunnen lachen.

CHRIS Hoezo, wat had je verwacht?

ANN Het laatste wat ik me herinner van deze buurt was één woord: "Moordenaars!" Weet je nog, Kate?... Mevrouw Hammond die dat voor de deur van d'r huis stond te schreeuwen? Ze woont hier nog steeds, neem ik aan?

MOEDER Ze wonen er nog allemaal.

KELLER Luister niet naar d'r. Elke zaterdagavond zit de hele bups hier te poken in het prieel. Al die lui die 'moordenaar' schreeuwden pakken nu geld van me.

MOEDER Laat nou, Joe; het is een gevoelig meisje, hou haar niet voor de gek. Tegen Ann. Ze weten het nog steeds van je vader. Met hem is het anders. Bedoelt Joe. Hij werd vrijgesproken, jouw vader zit er nog. Daarom was ik er niet zo blij mee dat je kwam. Eerlijk, ik weet hoe gevoelig je bent en ik zei nog tegen Chris, ik zei...

KELLER Hoor 'ns, doe wat ik heb gedaan en alles zal goed komen. Op de dag dat ik thuis kwam, ik stap uit mijn auto... maar niet voor de voordeur... op de hoek. Je had erbij moeten zijn, Annie, en jij ook, Chris, had je wat kunnen meemaken. Iedereen wist dat ik die dag vrij zou komen, de veranda's stonden volgepakt. Stel je voor: niemand die geloofde dat ik onschuldig was. Het verhaal deed de ronde dat ik met mijn vrijspraak een vuile streek had uitgehaald. Dus ik stap uit mijn auto en ik loop de straat door. Wel heel langzaam. En met een

glimlach. Het beest! Ik was het beest; de vent die gebarsten cilinderkoppen aan de luchtmacht had verkocht; de vent die een-en-twintig P-40s in Australië liet neerstorten. Kindje, toen ik die dag door de straat liep was ik zo schuldig als nog wat. Behalve dat ik het niet was en ik had een papier van de rechtbank in mijn zak dat bewees dat ik het niet was en ik liep... langs... de veranda's. De afloop? Veertien maanden later had ik weer een van de beste zaken hier in de staat, een gerespecteerd iemand; groter dan ooit.

CHRIS Met bewondering. Joe Met De Kloten.

KELLER Zeer krachtig nu. Da's de enigste manier hoe je ze aanpakt, met kloten! Tegen Ann. Het stomste wat jij hebt gedaan is weggaan. Je maakte het je vader moeilijk als-ie vrijkomt. Daarom zeg ik je, dat ik hem het liefste hier in de buurt zie wonen.

MOEDER Gepijnigd. Hoe kunnen ze weer hier komen wonen?

KELLER Het is pas afgelopen als ze weer hier wonen! Tegen Ann. Als ze weer met hem kaarten en met hem praten en lachen... als je kaart met een man dan weet je dat het geen moordenaar kan zijn. En de volgende keer als je 'm schrijft, zou ik graag zien dat je precies verteld wat ik heb gezegd. Ann staart hem gewoon aan. Hoor je me?

ANN Verbaasd. Verwijt je hem dan niets meer?

KELLER Annie, ik heb er nooit in geloofd mensen aan het kruis te

nagelen.

ANN Verward. Maar hij was jouw partner, hij sleurde je door de modder.

KELLER Weet je, het is niet mijn lieveling, maar je moet vergeven, niet dan?

ANN En jij, Kate? Heb jij helemaal geen...

KELLER De volgende keer als je je pa schrijft...

ANN Ik schrijf hem niet.

KELLER Getroffen. Nou, je zult toch wel zo nu en dan...

ANN Een beetje beschaamd, maar beslist. Nee, ik heb hem nooit geschreven. Mijn broer ook niet. Tegen Chris. Zeg, denk jij er ook zo over?

CHRIS Hij heeft een-en-twintig piloten vermoord.

KELLER Wat is dat verdomme voor geklets?

MOEDER Zoiets hoor je niet over iemand te zeggen.

ANN Wat moet je dan zeggen? Toen ze hem meenamen heb ik hem opgezocht, elke bezoekdag ben ik naar hem toe gegaan. Ik zat de hele tijd te huilen. Tot het nieuws over Larry kwam. Toen besepte ik het. Het is verkeerd om met zo iemand medelijden te hebben. Vader of geen vader, er is maar één manier waarop je hem kunt zien. Willens en wetens verscheepte-ie onderdelen die vliegtuigen lieten neerstorten.

En hoe weet je of Larry er niet een van was?

MOEDER Daar zat ik op te wachten. Gaat naar haar toe. Zo lang je hier bent, Annie, wil ik je vragen dat nooit meer te zeggen.

ANN Je verbaast me. Ik dacht dat je woest op hem zou zijn.

MOEDER Wat je vader deed had niets met Larry te maken. Niets.

ANN Maar dat zullen we nooit weten.

MOEDER Probeert zichzelf onder controle te houden. Zo lang als je hier bent!

ANN Perplex. Maar, Kate...

MOEDER Zet dat uit je hoofd!

KELLER Omdat...

MOEDER Snel tegen Keller. Dat is het, zo is het genoeg.

Legt haar hand op haar hoofd. Ga nu mee naar binnen, dan drinken we een kop thee.

Ze draait zich om en loopt de trappen op.

KELLER Tegen Ann. Het enigste dat je moet...

MOEDER Scherp. Hij is niet dood, dus de discussie is gesloten!

Kom nu!

KELLER Boos. Zo meteen! Moeder draait zich om en gaat het huis binnen. Hoor 'ns, Annie...

CHRIS Okee, pa, vergeet het.

KELLER Nee, zo ziet ze het niet. Annie...

CHRIS Ik word doodziek van het hele onderwerp, kap er nou mee.

KELLER Wil je dan dat ze zo doorgaat? Tegen Ann. Die cilinderkoppen zaten alleen maar in de P-40s. Wat is er met jou aan de hand? Je weet dat Larry nooit met een P-40 heeft gevlogen?

CHRIS Wie vlogen er dan met die P-40s, konijnen?

KELLER Die man was een gek, maar maak geen moordenaar van hem. Waar zit je verstand? Zie dan wat je haar aandoet! Tegen Ann. Hoor 'ns, je moet het waarderen wat-ie in de zaak deed tijdens de oorlog. Jullie allebei! Het was een gekkenhuis. Elk half uur de majoor die opbelt voor cilinderkoppen, ze joegen ons op met die telefoon. De vrachtwagens vervoerden ze gloeiend, daar leek het verdomme op. Ik bedoel, probeer het gewoon menselijk te zien, bekijk het menselijk. En opeens komt er een partij tevoorschijn met een scheurtje. Dat gebeurt, dat is de bizniz. Een dun haarscheurtje. Okee, en dan... dan is hij een klein mannetje, je vader, altijd doodsbenuwd voor stemverheffing. Wat gaat de majoor zeggen?... De helft van een dagproductie aan gort... Wat moet ik zeggen? Snap je wat ik bedoel? Menselijk. Hij neemt een pauze. Dus hij pakt zijn gereedschap en hij verdoezelt de scheurtjes. Okee, dat is kwalijk, dat is fout, maar dat doet de kleine man nou eenmaal. Als ik er die dag geweest zou zijn,

had ik hem gezegd... op de schroothoop ermee, Steve, dat kunnen we ons veroorloven. Maar in zijn eentje was-ie bang. Maar ik weet dat er bij hem geen kwaad achter stak. Hij geloofde dat ze het voor honderd procent zouden houden. Dat is een vergissing, maar het is geen moord. Zo moet je niet over hem denken. Begrijp je me? Dat is niet goed.

ANN Zij kijkt hem een ogenblik lang aan. Joe, laten we de zaak vergeten.

KELLER Annie, de dag dat het nieuws van Larry kwam, zat-ie in de cel naast me... je pa. En hij huilde, Annie... hij huilde de halve nacht.

ANN Geroerd. Hij had de hele nacht moeten huilen. Korte pauze.

KELLER Bijna kwaad. Annie, ik snap niet waarom je...!

CHRIS Interrumpeert met nerveuze hardnekkigheid. Willen jullie ermee ophouden?

ANN Schreeuw niet tegen hem. Hij wil gewoon iedereen gelukkig zien.

KELLER Klemt haar om haar middel, glimlacht. Dat is ook mijn bedoeling. Kun je tegen steak?

CHRIS En champagne!

KELLER Nu ben je op de goede weg! Ik bel Swanson voor een tafel! Dat wordt feest vanavond, Annie!

ANN Mij maak je niet bang.

KELLER Tegen Chris, wijzend naar Ann. Ik mag die meid. Pak haar in. Ze lachen. Loopt de veranda naar boven. Je hebt mooie benen, Annie!... Vanavond wil ik iedereen dronken zien. Wijst naar Chris. Kijk hem nou, hij bloost! Hij gaat lachend af in huis.

CHRIS Roept hem achterna. Ga thee drinken, Casanova. Hij draait zich om naar Ann. Is-ie niet fantastisch?

ANN Jij bent de enige die ik ken die van zijn ouders houdt.

CHRIS Ik weet het. Het is uit de mode, hè?

ANN Plotseling een beetje triest. Het is okee. Het is een goed iets. Ze kijkt om zich heen. Weet je? Het is heerlijk hier. De lucht is zoet.

CHRIS Hoopvol. Je hebt er geen spijt van dat je bent gekomen?

ANN Geen spijt, nee. Maar ik... ben niet van plan te blijven.

CHRIS Waarom?

ANN Ten eerste zei je moeder met zoveel woorden dat ik moest gaan.

CHRIS Och...

ANN Dat kon je aan d'r zien... en dan jij... je bent een beetje...

CHRIS Wat?

ANN Tja... een beetje in verlegenheid gebracht sinds ik hier ben.

CHRIS Het zit zo dat ik van plan was samen met jou een weekje of zo er tussenuit te glippen. Maar zij vinden het vanzelfsprekend dat we

allemaal hier gebakken zitten.

ANN Ik wist dat ze dat zouden doen. Je moeder in elk geval.

CHRIS Hoe wist je dat?

ANN Vanuit haar standpunt, waarom zou ik anders komen?

CHRIS En... zou je dat willen? Ann bestudeert hem nog steeds. Ik neem aan dat je weet dat ik je daarom heb gevraagd hier te komen.

ANN Ik neem aan dat ik daarom ben gekomen.

CHRIS Ann, ik hou van je. Ik hou ontzettend veel van je. Tenslotte. Ik hou van je... Pauze. Zij wacht. Ik heb geen fantasie... dat is alles wat ik je kan zeggen. Ann wacht, ze staat er klaar voor. Ik maak je verlegen. Ik wou het je niet hier vertellen. Ik wou naar een plek waar we nog nooit zijn geweest; een plek waar we helemaal nieuw voor elkaar zouden zijn... Jij voelt dat het hier fout zit, hè? Deze tuin, deze stoel? Ik wil dat je klaar voor me bent. Ik wil je niet ergens los van weken.

ANN Slaat haar armen om hem heen. Oh, Chris, ik ben er al heel, heel lang klaar voor!

CHRIS Dus hij is voor altijd verdwenen. Je weet het zeker.

ANN Ik was bijna getrouwd twee jaar geleden.

CHRIS Waarom ben je dan niet getrouwd?

ANN Jij begon me te schrijven... Korte pauze.

CHRIS Je voelde toen al iets zo lang geleden?

ANN Elke dag vanaf toen!

CHRIS Ann, waarom liet je het me niet weten?

ANN Ik heb op je gewacht, Chris. Tot dan had je nooit geschreven. En toen je schreef, wat zei je toen? Jij kunt behoorlijk vaag zijn, weet je.

CHRIS Kijkt naar het huis, dan naar haar, trilt. Geef me een kus, Ann. Geef me een... Ze kussen. God, ik heb je gekust, Annie, ik heb Annie gekust. Hoe lang, hoe lang heb ik er niet op gewacht jou te kussen!

ANN Ik zal het je nooit vergeven. Waarom heb je al die jaren gewacht? Het enige wat ik heb gedaan is me afvragen of ik gek was dat ik aan je zat te denken.

CHRIS Annie, vanaf nu gaan we leven! Ik zal je zo gelukkig maken. Hij kust haar, zonder dat hun lichamen elkaar raken.

ANN Een beetje in verlegenheid. Niet zo, dat ben jij niet.

CHRIS Ik heb je gekust...

ANN Als de broer van Larry. Doe het zoals jij bent, Chris. Hij duwt haar abrupt van zich af. Wat is er, Chris?

CHRIS Laten we ergens heen rijden... Ik wil alleen met je zijn.

ANN Nee... wat is er, Chris, je moeder?

CHRIS Nee... niets van dat alles.

ANN Wat is er dan fout? Zelfs in je brieven was er iets van schaamte.

CHRIS Ja. Ik veronderstel dat het ook zo was. Maar het glijdt van me af.

ANN Je moet me vertellen...

CHRIS Ik weet niet waar ik moet beginnen. Hij pakt haar hand.

ANN Zo werkt het niet. Korte pauze.

CHRIS Chris praat rustig, feitelijk in het begin. Allerlei dingen lopen zo door elkaar... Weet je nog, in Europa, dat ik het commando had over een compagnie?

ANN Ja, natuurlijk.

CHRIS Nou, ik heb ze verloren.

ANN Hoeveel?

CHRIS Zo bijna allemaal.

ANN Och jee!

CHRIS Het kost flink wat tijd om dat van je af te gooien. Omdat het niet zomaar mannen waren. Bijvoorbeeld, op een keer had het al een paar dagen achter elkaar geregend en zo'n joch komt naar me toe en geeft me zijn laatste paar droge sokken. Stopt ze in mijn zak. Dat is maar een klein dingetje... maar zulk soort gozers had ik. Ze stierven

niet; ze pleegden zelfmoord voor elkaar. Zo bedoel ik het precies; een beetje meer egoïsme en ze zouden er vandaag nog zijn geweest. En ik kreeg een idee... terwijl ik ze ten onder zag gaan. Alles werd kapot gemaakt, weet je, maar mij leek het dat er iets nieuws ontstond. Zoiets als... verantwoordelijkheid. De een voor de ander. Begrijp je me?...

Om dat te laten zien, om dat weer onder de mensen te brengen als een of ander monument en dat iedereen zou voelen dat het er stond, achter hem en dat het voor hem iets uit zou maken. Pauze. En toen kwam ik thuis en het was onvoorstelbaar. Ik... het had hier geen betekenis; de hele toestand was voor hun zoiets als een... auto-ongeluk. Ik ging bij pa werken en dat hele gekkenhuis begon opnieuw. Ik voelde me - zoals jij zei - me op een of andere manier beschaamd. Omdat niemand ook maar iets veranderd was. Het leek van een hele hoop kerels een stel sukkels te maken. Ik voelde dat het verkeerd was om te leven, een bankrekening te openen, met de nieuwe auto te rijden, de nieuwe koelkast te zien. Ik bedoel, je kunt die dingen uit een oorlog halen, maar als je met die auto rijdt dan moet je weten dat het kwam door de liefde die een mens voor een mens kan voelen, je moet daardoor een beetje beter zijn geworden. Anders is datgene wat je hebt alleen gestolen geld waar bloed aan kleeft. Ik wou er niets van hebben. En ik neem aan dat dat ook op jou slaat.

ANN En voel je dat nog steeds?

CHRIS Ik wil je nu hebben, Annie.

ANN Want zo moet je je niet meer voelen. Je hebt recht op wat je hebt. Alles, Chris, begrijp je dat. Voor mij ook... En het geld, er is niks mis met je geld. Je vader heeft honderden vliegtuigen de lucht in gekregen, je zou trots moeten zijn. Een man zou daarvoor beloond moeten worden...

CHRIS Oh, Annie, Annie... ik ga een fortuin voor je verdienen!

KELLER Offstage. Hallo... Ja. Tuurlijk.

ANN Lacht zachtjes. Wat moet ik met een fortuin?

Ze kussen elkaar. Keller komt op vanuit het huis.

KELLER Wijst met zijn duim naar het huis. Hé, Ann, je broer...

Ze gaan verlegen van elkaar af staan. Keller komt naar beneden en zegt droog.

Wat is dit, Onafhankelijkheidsdag?

CHRIS Wuift hem weg, want hij weet dat het geflauwekul eindelijk kan duren. Okee, okee.

ANN Je moet er niet zo op los bulken.

KELLER En, niemand heeft me verteld dat het Onafhankelijkheidsdag is. Kijkt om zich heen. Waar zijn de hotdogs?

CHRIS Vindt het heerlijk. Okee. Je hebt het één keer gezegd.

KELLER Goed, omdat ik weet dat het vanaf nu
Onafhankelijkheidsdag is, loop ik met een ratel rond.

ANN Teder. Hij is zo fijnbesnaard!

CHRIS George Bernard Shaw als olifant!

KELLER George!... hé, je haalt me de woorden uit de mond... je
broer is aan de telefoon.

ANN Verrast. Mijn broer?

KELLER Ja, George. Long distance.

ANN Wat is er aan de hand, is er iets mis?

KELLER Ik weet het niet, Kate praat met hem. Schiet op, zij gaat
hem vijf dollar kosten.

ANN Gaat een tree naar boven, komt dan terug naar Chris. Ik
vraag me af of we het je moeder al moeten vertellen. Ik bedoel, ik ben
niet zo goed in ruzie.

CHRIS We wachten tot vanavond. Na het eten. Wordt nou niet
nervus, laat het maar aan mij over.

KELLER Wat ga je haar vertellen?

CHRIS Ga maar, Ann.

Met bange vermoedens gaat Ann naar boven het huis binnen. Wij gaan
trouwen, pa.

Keller knikt vaagjes.

En, zeg je niets?

KELLER Afgeleid. Ik ben blij, Chris, ik ben alleen... George belt op vanuit Columbus.

CHRIS Columbus!

KELLER Heeft Annie je verteld dat hij vandaag zijn vader ging opzoeken?

CHRIS Nee, ik geloof niet dat ze er iets van af weet.

KELLER Vraagt, niet op zijn gemak. Chris! Denk jij... denk jij dat je haar behoorlijk goed kent?

CHRIS Gekwetst en bezorgd. Wat is dat voor een vraag?

KELLER Ik vraag het me gewoon af. Al die jaren zoekt George zijn vader niet op. En opeens gaat-ie... en zij komt hier.

CHRIS Ja, en dan?

KELLER Het is gek, maar het komt zo bij me op. Ze heeft toch niks tegen mij, of wel?

CHRIS Boos. Ik weet niet waar je het over hebt.

KELLER Een beetje strijdlustiger. Ik praat maar hardop. Tot de laatste dag van de rechtszaak gaf-ie mij van alles de schuld; en dit is zijn dochter. Ik bedoel, stel dat ze gestuurd is om ergens achter te komen?

CHRIS Wordt kwaad. Hoezo? Waar zou ze achter moeten komen?

ANN Aan de telefoon, offstage. Waarom ben je zo opgewonden, George? Wat is er daar gebeurd?

KELLER Ik bedoel, als ze de zaak willen heropenen, alleen maar om te stangen, om ons pijn te doen?

CHRIS Tegelijk met Ann. Pa... hoe kun je dat nou van haar denken?

ANN Nog steeds aan de telefoon, tegelijkertijd. Maar wat heeft-ie in godsnaam tegen je gezegd?

KELLER Het zal toch niet, je weet wel.

CHRIS Pa, alsjeblieft.

KELLER Interrumpeert. Okee, vergeet het, vergeet het. Zeer krachtig, loopt rond. Ik wil voor jou een nieuwe start, Chris. Ik wil een nieuw logo boven de fabriek... Christopher Keller Inc..

CHRIS Een beetje ongemakkelijk. J.O. Keller is goed genoeg.

KELLER We hebben het er nog eens over. Ik laat een huis voor je bouwen, van baksteen, met een oprijlaan vanaf de straat. Ik wil dat jij je vleugels uitslaat, Chris, ik wil dat je gebruik maakt van wat ik voor jou heb gemaakt. Hij staat nu dicht bij hem. Ik bedoel, met plezier, Chris, zonder schaamte... met plezier.

CHRIS Geroerd. Dat zal ik doen, pa.

KELLER Geëmotioneerd. Zeg het tegen me.

CHRIS Waarom?

KELLER Omdat ik soms denk dat je... je schaamt voor het geld.

CHRIS Nee, dat moet je niet denken.

KELLER Want het is goed geld, er is niks mis met dat geld.

CHRIS Een beetje angstig. Pa, je hoeft me dit niet te vertellen.

KELLER Nu met overtuigende genegenheid en zelfvertrouwen. Hij pakt Chris achterin zijn nek en lacht tussen zijn vastbesloten kaken.

Hoor 'ns, Chris, ik zal voor jou moeder bewerken. We voeren haar vanavond zo dronken dat we allemaal gaan trouwen! Loopt een paar passen weg, met een weids armgebaar. We krijgen een trouwerij, joh, zoals je nog nooit hebt meegemaakt! Champagne, smokings...!

Hij kapt het af als hij Anns luide stem vanuit het huis hoort, terwijl ze nog steds aan de telefoon is.

ANN Gewoon omdat als jij opgewonden bent jij jezelf niet meer onder controle hebt... Moeder komt vanuit het huis. Nou, wat heeft-ie je in godsnaam verteld? Pauze. Okee, kom dan maar. Pauze. Ja, ze zullen er allemaal zijn. Niemand rent van je weg. En probeer jezelf een beetje bij elkaar te rapen, ja? Pauze. Okee, okee. Dag. Een korte pauze terwijl Ann de hoorn op de haak legt, dan komt ze uit de keuken.

CHRIS Iets gebeurd?

KELLER Komt-ie hier?

ANN Met de trein van zeven uur. Hij zit in Columbus. Tegen moeder. Ik zei hem dat het in orde was.

KELLER Tuurlijk, prima! Is je vader ziek geworden?

ANN Verward. Nee, George zei niet dat-ie ziek was. Ik... Schudt het van haar af. Ik weet het niet, het zal wel iets stoms zijn, je kent mijn broer... Ze komt bij Chris staan. Laten we een eindje gaan rijden of iets...

CHRIS Tuurlijk. Geef me de sleutels, pa.

MOEDER Rij door het park. Het is nu heel mooi.

CHRIS Kom, Ann. Tegen hen. We zijn zo weer terug.

ANN Terwijl zij en Chris afgaan in de richting van de oprijlaan.
Tot straks.

Moeder komt naar Keller toelopen, haar ogen strak op hem gericht.

KELLER Neem het ervan. Tegen moeder. Wat wil George?

MOEDER Hij is vanaf vanochtend in Columbus met Steve. Hij moet Annie meteen spreken, zei-ie.

KELLER Waarover?

MOEDER Ik weet het niet. Ze praat waarschuwend. Hij is nu advocaat, Joe. George is advocaat. Al die jaren heeft-ie Steve nog geen ansichtkaart gestuurd. Sinds-ie uit de oorlog terug is, niet één kaart.

KELLER Wat dan nog?

MOEDER Haar spanning ontlaaft zich. Plotseling neemt-ie een vliegtuig vanuit New York om hem op te zoeken. Een vliegtuig!

KELLER Nou? En?

MOEDER Trillend. Waarom?

KELLER Ik kan geen gedachten lezen. Jij wel?

MOEDER Waarom, Joe? Wat heeft Steve hem plotseling te vertellen dat hij een vliegtuig neemt om hem op te zoeken?

KELLER Wat kan mij het schelen wat Steve hem heeft te vertellen?

MOEDER Weet je dat zeker, Joe?

KELLER Bang, maar ook boos. Ja, ik weet het zeker.

MOEDER Zit stijf in een stoel. Pak het slim aan, Joe. Die jongen komt. Pak het slim aan.

KELLER Wanhopig. Voor eens en altijd, hoorde je wat ik zei? Ik zei dat ik het zeker weet!

MOEDER Knikt zwakjes. Goed, Joe. Hij gaat rechtop staan. Pak het... gewoon slim aan.

Keller, met hopeloze woede, kijkt haar aan, draait zich om, loopt naar de veranda en het huis in, smijt de hor woest achter zich dicht. Moeder zit in de stoel op het voortoneel, stijf, ze staart en kijkt voor zich uit.

DOEK

TWEEDE BEDRIJF

Als het schemert, dezelfde avond.

Als het doek opgaat zien we Chris die de afgebroken boom afzaagt en alleen de stomp laat staan. Hij is gekleed in een nette broek, witte schoenen, maar zonder overhemd. Hij verdwijnt met de boom in de richting van de oprijlaan als moeder op de veranda verschijnt. Ze loopt naar beneden en blijft staan terwijl ze naar hem kijkt. Ze heeft een kamerjas aan en een dienblad met grapefruitsap in een karaf in haar handen en glazen met twijgjes munt erin.

MOEDER Roept in de richting van de oprijlaan. Moest je daarvoor nou je goeie broek aantrekken?

Ze loopt naar het voortoneel en zet het blad op de tafel in het prieel. Kijkt dan ongemakkelijk om zich heen, voelt aan de karaf hoe koel deze is. Chris komt op vanuit de oprijlaan terwijl hij zijn handen afveegt. Is het je opgevallen dat er meer licht is nu dat geval weg is?

CHRIS Waarom ben je je niet aan 't omkleden?

MOEDER Het is snikheet boven. Ik heb grapefruitsap voor Georgie

gemaakt. Hij vond grapefruit altijd lekker. Kom, neem ook een glas.

CHRIS Ongeduldig. Nou, schiet op, ga je omkleden. En waarom moet pa zoveel slapen?

Hij loopt naar de tafel en schenkt een glas sap in.

MOEDER Hij maakt zich zorgen. En als hij zich zorgen maakt, slaapt-ie.

Pauze. Kijkt hem recht in zijn ogen.

We zijn stom, Chris. Pa en ik zijn domme mensen. Wij weten niets. Je moet ons beschermen.

CHRIS Doe niet zo idioot; waar moet je nou bang voor zijn?

MOEDER Tot op zijn laatste dag van zijn proces bleef Steve vasthouden aan het idee dat pa hem ertoe had gedwongen. Als ze de zaak weer heropenen overleef ik het niet.

CHRIS George is gewoon knettergek, moeder. Hoe kun je hem nou serieus nemen?

MOEDER Die familie haat ons. Misschien zelfs Annie...

CHRIS Toe nou, moeder...

MOEDER Gewoon omdat jij iedereen aardig vindt denk je, dat ze jou ook aardig vinden!

CHRIS Okee, zit jezelf niet op te juinen. Laat alles maar aan mij over.

MOEDER Zeg tegen haar dat ze meegaat als George naar huis gaat.

CHRIS Zonder een belofte te doen. Maak je niet druk over Annie.

MOEDER Steve is ook haar vader.

CHRIS Kap je er nou mee? Nou, kom 'ns.

MOEDER Loopt met hem naar het voortoneel. Jij beseft niet hoe mensen kunnen haten, Chris, ze kunnen zo erg haten dat ze de wereld aan flarden scheuren.

Ann, opgedoft, verschijnt op de veranda.

CHRIS Kijk! Zij heeft zich al omgekleed.

Terwijl hij en moeder de veranda op lopen.

Ik hoef alleen nog maar een overhemd aan te trekken.

ANN In gedachten verzonken. Voel je je wel goed, Kate?

MOEDER Wat maakt het uit, liefje. Je hebt van die mensen, weet je, hoe zeker ze worden hoe langer ze leven.

Ze gaat het huis binnen.

CHRIS Je ziet er mooi uit.

ANN We gaan het haar vanavond vertellen.

CHRIS Beslist, maak je maar niet druk.

ANN Ik wou dat we het haar nu konden vertellen. Ik kan niet tegen dat stiekeme gedoe. Mijn maag zit dan in een knoop.

CHRIS Het is geen stiekem gedoe, we moeten haar gewoon in een

betere stemming krijgen.

MOEDER Offstage, in het huis. Joe, blijf je de hele dag slapen!

ANN Lacht. De enige die zich ontspannen voelt is je vader. Hij ligt vast te slapen.

CHRIS Ik voel me ontspannen.

ANN Ben je dat ook?

CHRIS Hij strekt zijn hand uit en laat hem trillen. Laat me weten als George er is.

Hij gaat het huis in. Ann loopt doelloos rond en dan valt haar aandacht op de boomstomp. Ze gaat er naar toe en raakt aarzelend de afgebroken top aan in de stilte van haar gedachten. Offstage roept Lydia: 'Johnny! Kom eten!' Sue komt op en blijft staan als ze Annie ziet.

SUE Is mijn man...?

ANN Draait zich om, geschrokken. Oh!

SUE Het spijt me ontzettend.

ANN Het is goed, ik... ik voel me altijd een beetje raar in het donker is.

SUE Kijkt om zich heen. Het wordt donker.

ANN Zoek je je man?

SUE Zoals gewoonlijk. Lacht vermoeid. Hij brengt hier zoveel

tijd door, dat ze hem straks huur gaan vragen.

ANN Niemand was aangekleed dus is hij naar het station gereden om mijn broer op te halen.

SUE Oh, is je broer er?

ANN Ja, ze kunnen hier elk ogenblik zijn. Wil je iets fris drinken?

SUE Graag, dank je. Ann gaat naar de tafel en schenkt in. Mijn man. Te heet om me naar het strand te rijden. Mannen zijn net kleine jongens; voor de burens maaien ze altijd het gras.

ANN Mensen doen graag dingen voor de Kellers. Dat is al zo lang als ik me kan herinneren.

SUE Verbazingwekkend. Ik neem aan dat je broer komt om jou ten huwelijk te geven, hè?

ANN Geeft haar de frisdrank. Ik weet het niet. Het zal wel.

SUE Je bent zeker op van de zenuwen.

ANN Het is altijd een probleem om je zelf aan de man te krijgen, nietwaar?

SUE Hangt ervan af hoe je geschapen bent, natuurlijk. Ik zie niet in waarom jij er een probleem mee zou hebben.

ANN Ik heb kansen gehad...

SUE Dat zal vast. Het is romantisch... in mijn oren klinkt het vrij ongewoon, te trouwen met de broer van je geliefde.

ANN Ik weet het niet. Het is meer zo dat wanneer ik iemand nodig heb die me de waarheid vertelt ik altijd aan Chris heb gedacht. Als hij je iets verteld dan weet je dat het zo is. Ik voel me bij hem op mijn gemak.

SUE En hij heeft geld. Dat is belangrijk, dat weet je.

ANN Dat maakt mij niet zoveel uit.

SUE Daar zal je van opkijken. Het maakt alles uit. Ik ben getrouwd met een co-assistent. Met mijn salaris. En dat was niet goed, want zogauw een vrouw een man onderhoudt dan is hij haar iets verplicht. Je kunt nooit iemand iets verplicht zijn zonder afkeer te voelen. Ann lacht. Dat is waar, weet je.

ANN In wezen denk ik dat de dokter erg verknocht aan je is.

SUE Oh, zeker. Maar het is niet goed als een man altijd tralies voor zich ziet. Jim denkt altijd dat-ie in een gevangenis zit.

ANN Oh...

SUE Daarom wou ik je om een kleine gunst vragen, Ann. Iets dat heel belangrijk voor me is.

ANN Natuurlijk, als ik kan.

SUE Dat kun je. Als je aan een huishouden begint, probeer dan een plek hier ver vandaan te vinden.

ANN Hou je mij voor de gek?

SUE Ik ben echt serieus. Mijn man voelt zich niet gelukkig met Chris in de buurt.

ANN Hoe komt dat?

SUE Jim is een succesvol arts. Maar hij heeft 't in z'n hoofd gezet medisch research te gaan doen. Dingen ontdekken. Snap je?

ANN En, is dat niet goed?

SUE Research betaalt vijf-en-twintig dollar per week minus het wassen van het boetekleed. Je moet je leven opgeven om dat te willen.

ANN Wat heeft Chris...?

SUE Met warmere gevoelens. Chris zorgt ervoor dat mensen beter willen zijn dan mogelijk is. Hij heeft dat met mensen.

ANN Is dat slecht?

SUE Mijn man heeft een gezin, liefje. Iedere keer als-ie met Chris heeft gepraat, heeft-ie het gevoel dat-ie compromissen sluit door niet alles op te geven voor research. Alsof Chris of wie dan ook geen compromissen sluit. Het overkomt Jim om de paar jaar. Hij komt iemand tegen en maakt een monument van hem.

ANN Misschien heeft-ie gelijk. Ik bedoel niet dat Chris een monument is, maar...

SUE Kom nou, je weet dat hij geen gelijk heeft.

ANN Ik ben het niet met je eens. Chris...

SUE Laten we het onder ogen zien, schat. Chris werkt met zijn vader, toch? Het hele jaar door haalt-ie elke week geld uit die zaak.

ANN Hoe bedoel je?

SUE Je vraagt mij wat ik daarmee bedoel?

ANN Dat vraag ik zeker.

Het lijkt erop dat ze op het punt staat uit te barsten. Je moet niet zulk soort laster rondstrooien, je valt me tegen.

SUE Ik val jou tegen?

ANN Hij zou nog geen stuiver uit die fabriek halen als er een luchtje aan zou zitten.

SUE Dat weet jij.

ANN Dat weet ik. Ik voel me beledigd door alles wat je hebt gezegd.

SUE Komt naar haar toe. Weet je waardoor ik me beledigd voel, schat?

ANN Alsjeblieft, ik wil geen ruzie.

SUE Ik voel me beledigd naast de Heilige Familie te wonen. Het maakt mij tot een mislukkeling, begrijp je?

ANN Daar kan ik niets aan doen.

SUE Wie denkt-ie wel dat-ie is om iemands leven te ruïneren?

Iedereen weet dat Joe een vuile streek heeft uitgehaald om uit de

gevangenis te komen.

ANN Dat is niet waar!

SUE Waarom ga je niet eens met de mensen praten? Toe dan, praat met ze. Er is in de buurt niet één die de waarheid niet kent.

ANN Dat is een leugen. Ze komen hier altijd om te kaarten en...

SUE Wat dan nog? Ergens kijken ze tegen hem op omdat-ie slim is. Ik ook, ik heb niets tegen Joe. Maar als Chris mensen het boetekleed aan wil trekken laat hij dan eerst zelf zijn kazuifel uittrekken. Hij maakt mijn man gek met dat valse idealisme van 'm en ik heb er schoon genoeg van.

Chris komt op op de veranda, nu met een overhemd en stropdas. Zij draait zich snel om als ze hem hoort. Met een glimlach. Hallo, lieverd.

Hoe is met moeder?

CHRIS Ik dacht dat George er was.

SUE Nee, wij zijn het maar.

CHRIS Gaat naar beneden naar hen toe. Susie, wil je me een plezier doen, ja? Ga naar moeder en kijk of je haar kunt kalmeren. Ze is op van de zenuwen.

SUE Ze weet het nog steeds niet van jullie?

CHRIS Lacht een beetje scheef. Nou, ze voelt het, denk ik. Je kent mijn moeder.

SUE Loopt naar de veranda. Oh, ja, ze heeft een zesde zintuig.

CHRIS Misschien ligt er iets in het medicijnkastje.

SUE Ik zal d'r van alles eentje geven. Op de veranda. Maak je over Kate geen zorgen; een paar glazen drank, een beetje met haar dansen... Ze zal van Ann gaan houden. Tegen Ann. Omdat jij de vrouwelijke versie van hem bent. Chris lacht. Maak je niet ongerust, ik zei 'versie'. Ze gaat het huis binnen.

CHRIS Interessante vrouw, vind je niet?

ANN Ja, ze is heel interessant.

CHRIS Ze is een fantastische verpleegster, weet je, ze...

ANN Gespannen, maar ze probeert het onder controle te houden.

Doe je dat nog steeds?

CHRIS Heeft in de gaten dat er iets fout zit, maar hij blijft glimlachen. Ik doe wat?

ANN Dat je zogauw je iemand leert kennen je meteen iemands kwaliteiten ziet. Hoe weet je dat zij een fantastische verpleegster is?

CHRIS Wat is er aan de hand, Ann?

ANN Die vrouw haat je. Ze veracht je!

CHRIS Hé... waar ben jij tegen opgelopen?

ANN Jeminee, Chris...

CHRIS Wat is er hier gebeurd?

ANN Je raadt... Waarom heb je mij niets gezegd?

CHRIS Jou wat gezegd?

ANN Zij zegt dat ze denken dat Joe schuldig is.

CHRIS Wat maakt het nou uit wat zij denken?

ANN Het kan me niet schelen wat zij denken, ik begrijp alleen niet waarom jij moeite doet het te ontkennen. Jij zei dat het allemaal vergeten was.

CHRIS Ik wou niet dat je dacht dat er ook maar iets verkeerd aan was dat jij hier kwam, dat is alles. Ik ken zoveel mensen die denken dat mijn vader schuldig is en ik neem aan dat er nog steeds vragen bij je zijn.

ANN Maar ik heb niet één keer gezegd dat ik hem verdacht.

CHRIS Niemand zegt dat.

ANN Chris, ik weet hoeveel je van hem houdt, maar het zou nooit...

CHRIS Denk je dat ik hem zou kunnen vergeven als hij het gedaan had?

ANN Ik kom hier niet uit de lucht vallen, Chris. Ik heb mijn vader de rug toegekeerd en als er hier nu iets scheef zit...

CHRIS Dat weet ik, Ann.

ANN George komt bij vader vandaan en ik denk niet dat het met

zijn zegen is.

CHRIS Hij is hier welkom. Je hoeft van George niets te vrezen.

ANN Dat zeg jij... Jij zegt dat gewoon.

CHRIS Die man is onschuldig, Ann. Je weet hoe hij ooit vals beschuldigd werd en door een hel ging. Hoe zou jij je voelen als je er weer mee geconfronteerd werd? Annie, geloof me, er zit hier voor jou niets scheef, geloof me, kindje.

ANN Okee, Chris, okee. Ze omhelzen elkaar terwijl Keller stil op de veranda verschijnt. Ann neemt hem gewoon op.

KELLER Elke keer als ik buiten kom lijkt het hier een sportveld!
Ze kappen het af en lachen verlegen.

CHRIS Ik dacht dat je je ging scheren?

KELLER Gaat op de bank zitten. Zo meteen. Ik ben net wakker, ik zie geen barst.

ANN Je ziet er geschoren uit.

KELLER Oh, nee. Wrijft over zijn kaak. Vanavond moet het iets heel speciaals zijn. De grote avond, Annie. En, hoe voelt het om getrouwd te zijn?

ANN Lacht. Ik weet het niet, nog niet.

KELLER Tegen Chris. Wat is er, maak je soms een vergissing?
Hij pakt een doosje appels vanonder de bank terwijl ze praten.

CHRIS De grote cavalier!

KELLER Wat is dat, cavalier?

CHRIS Dat is Frans.

KELLER Geen smerige taal hier. Ze lachen.

CHRIS Tegen Ann. Heb je ooit een groter linguïstisch wonder ontmoet?

KELLER Och, iemand moet het geld binnenbrengen.

ANN Terwijl ze lachen. Zo herken ik hem weer.

KELLER Ik weet het niet, iedereen in dit land zit zo lang op school tegenwoordig dat er straks niemand is om het vuilnis op te halen. Ze lachen. Het wordt nog zo dat de bazen de enigste stommelingen zijn die overblijven.

ANN Zo stom ben jij niet, Joe.

KELLER Dat weet ik, maar loop maar eens onze fabriek binnen. Ik heb zoveel luitenants, majoors en kolonels dat ik me schaam aan iemand te vragen de vloer aan te vegen. Ik moet oppassen niet iemand te beledigen. Ik maak geen grapje. Het is een drama: ga vandaag de dag op straat staan en spuug, gegarandeerd raak je een doctorandus.

CHRIS Nou, spuug dan niet.

KELLER Breekt een appel in tweeën, geeft de delen aan Ann en Chris. Ik bedoel maar, het moet eens een keer ophouden. Hij haalt

adem. Ik heb zo zitten denken, Annie... je broer, George. Als hij komt heb ik graag dat jij iets bij hem rekwireert.

CHRIS Ter sprake brengt.

KELLER Wat is er mis met rekwireren?

CHRIS Glimlacht. Het is ouderwets.

KELLER Toen ik op school zat was het rekwireren.

ANN Lacht. En vandaag op school is het ter sprake brengen.

KELLER Drijf me niet in het nauw. Serieus, Ann... Je zegt dat hij zich niet zo happy voelt. Ik zat zo te denken: Waarom zou George zichzelf in New York afbeulen met die moordende concurrentie als ik hier zoveel vrienden heb. Ik sta op zeer goede voet met een paar van de grote advocaten uit de stad. Ik zou iets voor George kunnen regelen.

ANN Dat is ontzettend vriendelijk van je, Joe.

KELLER Nee, kindje, dat is geen vriendelijkheid van mijn kant. Ik wil dat je me begrijpt. Ik denk aan Chris. Korte pauze. Kijk... het zit zo. Je wordt ouder, je wilt voelen dat je... iets hebt bereikt. Het enigste wat ik heb bereikt is mijn zoon. Ik heb niet zoveel hersens. Dat is alles wat ik bereikt hebt. Kijk, over een jaar, anderhalf jaar, is je vader een vrij man. Naar wie kan-ie gaan, Annie? Naar zijn kind. Naar jou. Hij komt, oud en gek, naar jouw huis.

ANN Dat doet er niet meer toe, Joe.

KELLER Ik wil niet dat dat tussen ons in komt. Gebaren tussen Chris en hemzelf.

ANN Ik kan je slechts vertellen dat dat nooit zal gebeuren.

KELLER Nu ben je verliefd, Annie, maar geloof me, ik ben ouder dan jij en ik weet... dat een dochter een dochter is en een vader een vader. En het kan gebeuren. Hij neemt een pauze. Ik zou graag willen dat jij en George naar de gevangenis gaan en hem vertellen... "Pa, Joe wil je weer in de zaak hebben als je eruit komt."

ANN Verbaasd, zelfs geshockeerd. Je wil hem als partner?

KELLER Nee, niet als partner. Een goeie baan. Pauze. Hij ziet dat zij geshockeerd is, een beetje in de war. Hij staat op, praat op nerveuzere toon. Ik wil dat-ie weet, Annie... terwijl hij daar zit wil ik dat-ie weet dat als-ie eruit komt dat er een plek voor hem is. Dat zal zijn bitterheid wegnemen. Als je weet dat er een plek is... zoiets verzacht je.

ANN Joe, jij bent hem niets verplicht.

KELLER Wat ik hem verplicht ben, is een goeie klap op zijn bek, maar het is je vader.

CHRIS Dan sla hem op zijn bek! Ik wil hem niet in de fabriek hebben, punt uit! Begrijp je? En buiten dat, praat niet zo over hem. De mensen zouden je verkeerd begrijpen!

KELLER En ik begrijp niet waarom zij die man aan het kruis wil nagelen.

CHRIS Nou, het is haar vader, als zij voelt...

KELLER Nee, nee.

CHRIS Bijna kwaad. Wat gaat jou dat aan? Waarom...?

KELLER Een absoluut nerveuze, imponerende uitbarsting. Een vader is een vader!

Alsof zijn uitbarsting hem zijn ware aard getoond heeft, kijkt hij om zich heen, wil het weer intrekken. Zijn hand gaat over zijn kaak.

Ik moet me... ik moet me scheren.

Hij draait zich om en een glimlach ligt op zijn gezicht. Tegen Ann.

Het was niet mijn bedoeling tegen je te schreeuwen, Annie.

ANN Laten we de hele zaak vergeten, Joe.

KELLER Okee. Tegen Chris. Ze is lief.

CHRIS Een beetje geïrriteerd over de domheid van de man. Ga je scheren, ja?

KELLER Okee dan.

Terwijl hij zich omdraait naar de veranda komt Lydia aangerend vanuit haar huis.

LYDIA Ik ben het helemaal vergeten. Als ze Chris en Ann ziet. Hai.

Tegen Joe. Ik had beloofd voor vanavond Kate's haar te doen. Heeft ze

het al gekamd?

KELLER Altijd een glimlach, hè Lydia?

LYDIA Tuurlijk, waarom niet?

KELLER Loopt de veranda op. Kom nou maar en kam Katie's haar.

Lydia loopt de trappen van de veranda op. Ze heeft vanavond haar grote avond, maak haar mooi.

LYDIA Zal ik doen.

KELLER Houdt de deur voor haar open en zij gaat de keuken binnen. Tegen Chris en Ann. Hé, dat zou een liedje kunnen zijn. Hij zingt zachtjes.

'Kom nou maar en kam Katie's haar...

Oh, kom nou maar, het is de vrouw ernaar...'

Tegen Ann. Hoe vind je dat voor één jaar avondschoon?

Hij gaat door met zingen terwijl hij de keuken inloopt.

'Oh, kom nou maar, kom nou maar en kam
mijn vrouw heur haar...'

Jim Bayliss komt de hoek om van de oprijlaan, en loopt snel. Jim loopt naar Chris, gebaart naar hem en trekt hem opgewonden met zich mee. Keller staat vlak achter de keukendeur en kijkt naar hen.

CHRIS Wat is er aan de hand? Waar is-ie?

JIM Waar is je moeder?

CHRIS Boven, zich omkleden.

ANN Komt snel op hen afgelopen. Wat is er met George gebeurd?

JIM Ik vroeg hem in de auto te blijven wachten. Luister nou naar mij. Wil je een goede raad? Ze wachten. Neem hem niet hier mee naar binnen.

ANN Hoezo?

JIM Kate is er slecht aan toe, je kunt dit niet zo voor haar ogen laten ontploffen.

ANN Wat laten ontploffen?

JIM Je weet waarom hij hier is, probeer je er niet met een geintje van af te maken. Hij heeft bloed in zijn ogen; rij ergens met hem naar toe en praat met hem alleen.

Ann draait zich om om naar de oprijlaan te lopen, doet een paar passen, ziet Keller en blijft staan. Hij loopt rustig verder het huis binnen.

CHRIS Trilt en kwaad daarover. Wees geen oud wijf.

JIM Hij is gekomen om haar mee naar huis te nemen. Wat heeft dat te betekenen? Tegen Ann. Jij weet wat dat te betekenen heeft.

Vecht het ergens anders met hem uit.

ANN Loopt terug naar Chris. Ik ga... een stukje met hem rijden.

CHRIS Loopt op haar af. Nee.

JIM Wil je ophouden zo stom te doen?

CHRIS Niemand hier is bang voor hem. Kap ermee!

Hij wil naar de oprijlaan lopen, maar wordt abrupt tegengehouden door George die daar opkomt. George is van Chris z'n leeftijd, maar bleker, op het randje van zijn zelfbeheersing. Hij praat rustig, alsof hij bang is dat hij gaat schreeuwen. Een ogenblik aarzelt hij en dan loopt Chris op hem af, met de hand uitgestoken, glimlachend.

CHRIS Wat is dat nou voor toestand; waarom zit je daar buiten?

GEORGE De dokter zei dat je moeder zich niet lekker voelt en ik...

CHRIS Wat dan nog? Ze wil je graag zien, niet dan? We zitten de hele middag al op je te wachten.

Hij legt zijn hand op George's arm, maar George trekt hem terug en loopt in de richting van Ann.

ANN Raakt zijn kraag aan. Die is vuil, heb je geen ander overhemd bij je?

George maakt zich van haar los en loopt naar voren, bekijkt de tuin. De deur gaat open en hij draait zich snel om want hij denkt dat het Kate is, maar het is Sue. Zij kijkt hem aan, hij wendt zich af en loopt naar de afrastering. Hij kijkt erover heen naar zijn vroegere thuis. Sue komt naar het voortoneel.

SUE Geërgerd. Hoe zit het met het strand, Jim?

JIM Oh, het is te heet om te gaan rijden.

SUE Hoe ben je dan bij het station gekomen... met een zeppelin?

CHRIS Dat is mevrouw Bayliss, George. Roept, als hij merkt dat George er geen aandacht aan schenkt en naar het huis zit te staren. George! George draait zich om.

Mevrouw Bayliss.

SUE Hoe maakt u het.

GEORGE Doet zijn hoed af. Jullie zijn de mensen die ons huis hebben gekocht, nietwaar?

SUE Dat klopt. Kom kijken wat we ermee gedaan hebben voor u gaat.

GEORGE Loopt naar voren en van haar weg. Ik vond het mooi zoals het was.

SUE Na een korte pauze. Hij zegt tenminste waar het op staat.

JIM Trekt haar met zich mee. Tot straks... Tot ziens dan maar, joh. Ze gaan af.

CHRIS Roept hem na. Bedankt dat je hem gehaald hebt! Draait zich om naar George. Wil je wat grapefruitsap? Moeder heeft het speciaal voor jou gemaakt.

GEORGE Met gekunstelde waardering. Die beste Kate, ze weet het nog van mijn grapefruitsap.

CHRIS Je hebt het vaak genoeg gedronken in dit huis. Hoe ben je gevaren, George?... Ga zitten.

GEORGE Blijft op en neer lopen. Laat me nog even.

Kijkt om zich heen. Het lijkt onmogelijk.

CHRIS Wat?

GEORGE Ik ben hier weer terug.

CHRIS Zeg, ben je soms een beetje nerveus geworden?

GEORGE Altijd op het eind van de dag. Wat ben jij nu, de leidinggevende baas?

CHRIS Gewoon een soort tussenpersoon. Hoe was rechten?

GEORGE Ik weet het niet. Toen ik in het ziekenhuis studeerde, leek het allemaal zinvol, maar erbuiten lijkt zoiets als recht niet te bestaan. De bomen zijn dik geworden, niet? Wijst naar de stomp. Wat is dat?

CHRIS Is vannacht omver geblazen. We hadden hem daar voor Larry geplant. Je weet wel.

GEORGE Waarom, bang dat je hem zou vergeten?

CHRIS Loopt op George af. Wat is dat voor opmerking?

ANN Komt tussenbeide, legt een kalmerende hand op Chris.

Sinds wanneer draag jij een hoed?

GEORGE Kijkt naar de hoed in zijn hand. Sinds vandaag. Van nu af aan heb ik besloten om er als advocaat uit te zien, trouwens... Hij

houdt de hoed voor haar omhoog. Herken je hem niet?

ANN Hoezo? Vanwaar...?

GEORGE Van je vader... Hij vroeg me of ik hem wou dragen.

ANN Hoe is het met hem?

GEORGE Hij is kleiner geworden.

ANN Kleiner?

GEORGE Ja, een beetje. Strekt zijn hand uit om de maat aan te geven.

Het is een kleine man. Zoiets gebeurt met sukkel, weet je. Goed dat ik op tijd naar hem toe ben gegaan... over een jaar zou alleen nog zijn geur zijn overgebleven.

CHRIS Wat is er aan de hand, George, wat is het probleem?

GEORGE Het probleem? Het probleem is dat als je ooit één keer van mensen sukkel maakt, je niet moet proberen het een tweede keer te doen.

CHRIS Wat heeft dat te betekenen?

GEORGE Tegen Ann. Je bent nog niet getrouwd, hè?

ANN George, wil je gaan zitten en ophouden met...!

GEORGE Ben je al getrouwd?

ANN Nee, ik ben nog niet getrouwd.

GEORGE Je gaat niet met hem trouwen.

ANN Waarom zou ik niet met hem trouwen?

GEORGE Omdat zijn vader ons gezin heeft geruïneerd.

CHRIS Luister eens, George...

GEORGE Kap ermee, Chris. Zeg haar dat ze met mij naar huis gaat.

Laten we geen ruzie maken, je weet wat ik wil zeggen.

CHRIS George, je wil toch niet de stem des Heren zijn?

GEORGE Ik ben...

CHRIS Dat is al je hele leven jouw probleem, George, je duikt helemaal in de dingen. Wat voor opmerking is dat nou weer? Je bent nu een grote jongen.

GEORGE Ik ben nu een grote jongen.

CHRIS Kom hier niet binnen stieren. Als je iets te zeggen hebt, doe het dan op een beschaafde manier.

GEORGE Vertel mij niks over beschaving!

ANN Shhh!

CHRIS Staat op het punt hem te slaan. Ga je je nou als een volwassen vent gedragen of niet?

ANN Snel, om een uitbarsting te voorkomen. Ga zitten, lieverd.

Niet kwaad zijn, wat is er aan de hand?

Hij staat toe dat zij hem in een stoel duwt, kijkt haar aan.

Wat is er nou gebeurd? Je gaf me een kus toen ik wegging en nu...

GEORGE Buiten adem. Mijn leven is vanaf dat moment op zijn kop gezet. Ik kon niet meer werken toen jij ging. Ik wou naar pa toe en hem vertellen dat je ging trouwen. Het leek onmogelijk het hem niet te vertellen. Hij hield zoveel van je. Hij maakt een pauze. Annie... we hebben iets verschrikkelijks gedaan. Het kan ons nooit worden vergeven. Hem zelfs met Kerst nog geen kaart sturen. Ik heb hem niet één keer gezien sinds ik terug ben uit de oorlog! Annie, je weet niet wat ze die man hebben aangedaan. Je weet niet wat er is gebeurd.

ANN Bang. Natuurlijk weet ik dat.

GEORGE Dat kun je niet weten, anders zou je hier niet zijn. Pa komt die dag op zijn werk. De voorman van de nachtploeg komt naar hem toe en laat hem de cilinderkoppen zien. Ze kwamen met constructiefouten van de lopende band. Er zat iets fout bij de productie. Dus pa loopt gelijk naar de telefoon en belt naar hier en zegt tegen Joe meteen te komen. Maar de ochtend gaat voorbij. Joe is nergens te bekennen. Dus pa belt weer. Tegen die tijd heeft-ie over de honderd koppen met constructiefouten. Het leger schreeuwt om spullen en pa heeft niks te verschepen. Dus Joe zegt hem... over de telefoon zegt-ie hem te gaan lassen, de scheurtjes hoe dan ook weg te werken en ze te verschepen.

CHRIS Ben je nu klaar?

GEORGE Opvliegend tegen hem. Ik ben nog niet klaar! Weer tegen Ann. Pa is bang. Hij wil Joe erbij hebben als-ie eraan begint. Maar Joe kan niet komen... Hij is ziek. Ziek! Hij krijgt plotseling griep! Plotseling! Maar hij belooft ervoor aansprakelijk te zijn. Begrijp je wat ik zeg? Over de telefoon kun je niet aansprakelijk zijn! Voor de rechtbank kun je een telefoontje altijd ontkennen en precies dat heeft-ie ook gedaan. Ze wisten de eerste keer dat-ie een leugenaar was, maar in hoger beroep geloofden ze die rotte leugen en nu is Joe de grote jongen en je vader is de lul. Hij staat op. En wat ga jij nu doen? Zijn eten eten, in zijn bed slapen? Geef antwoord, wat ga je doen?

CHRIS Wat ga jij doen, George?

GEORGE Hij is te glad voor mij, ik kan een telefoontje niet bewijzen.

CHRIS Hoe durf je hier dan met die rotzooi aan te komen?

ANN George, de rechtbank...

GEORGE De rechtbank kende jouw vader niet! Maar jij kent hem. In je hart weet je dat Joe het heeft gedaan.

CHRIS Draait rond hem heen. Praat zachter of ik gooi je eruit!

GEORGE Ze weet het. Ze weet het.

CHRIS Tegen Ann. Haal hem hier weg, Ann. Haal hem hier weg.

ANN George, ik weet alles al wat je zei. Pa vertelde die hele

geschiedenis voor de rechtbank en zij...

GEORGE Een schreeuw bijna. De rechtbank kende hem niet, Annie!

ANN Shhh!... Maar hij zegt zoveel, George. Je weet hoe gauw-ie met een leugen klaar staat.

GEORGE Draait zich om naar Chris, weloverwogen. Ik ga je iets vragen en jij kijkt mij recht in mijn ogen als je mij antwoord geeft.

CHRIS Ik kijk je recht in je ogen.

GEORGE Jij kent je vader...

CHRIS Ik ken hem goed.

GEORGE En hij is het soort baas dat honderdtwintig cilinderkoppen laat repareren en uit zijn zaak laat verschepen zonder er iets vanaf te weten?

CHRIS Hij is zo'n soort baas.

GEORGE En dat is dezelfde Joe Keller die nooit zijn zaak afsluit zonder eerst de ronde te maken om te zien of alle lampen uit zijn.

CHRIS Met opkomende kwaadheid. Dezelfde Joe Keller.

GEORGE Dezelfde man die weet hoeveel minuten per dag zijn arbeiders op het toilet zitten.

CHRIS Dezelfde man.

GEORGE En mijn vader, die bange muis die nooit zonder iemand erbij een overhemd zou kopen... die man zou zoiets in zijn eentje

durven?

CHRIS In zijn eentje. En omdat-ie zo'n bange muis is doet-ie nog iets... hij gooit de schuld op iemand anders omdat-ie niet mans genoeg is zelf de schuld op zich te nemen. Hij probeerde het voor de rechtbank, maar het werkte niet, maar bij een stommeling als jij werkt het wel!

GEORGE Och, Chris, je liegt jezelf maar wat voor!

ANN Diep getroffen. Praat niet zo!

CHRIS Gaat tegenover George zitten. Vertel eens, George. Wat is er gebeurd. De gerechtsnotulen waren al die jaren goed genoeg voor jou, waarom zijn ze het nu niet meer? Waarom heb je het al die jaren geloofd?

GEORGE Na een korte pauze. Omdat jij het geloofde... Dat is de waarheid, Chris. Ik geloofde alles, omdat ik dacht dat jij het geloofde. Maar vandaag heb ik het uit zijn mond gehoord. Uit zijn mond klinkt het allemaal anders dan uit de notulen. Iedereen die hem kent, en jouw vader, zal het uit zijn mond geloven. Jouw vader heeft alles genomen wat wij hadden. Daar kan ik niet tegenop. Maar zij is één ding wat-ie niet kan grijpen.

Hij draait zich om naar Ann.

Pak je spullen. Alles wat zij hebben zit onder het bloed. Jij bent niet

het soort meisje dat daarmee kan leven. Pak je spullen.

CHRIS Ann... dit geloof je toch niet, hè?

ANN Gaat naar hem toe. Je weet dat het niet waar is, toch?

GEORGE Hoe kan hij dat nou zeggen? Het is zijn vader. Tegen Chris. Niets van dit alles is ooit bij je opgekomen?

CHRIS Ja, het is wel bij mij opgekomen. Alles kan bij iemand opkomen!

GEORGE Hij weet het, Annie. Hij weet het!

CHRIS De stem des Heren!

GEORGE Waarom staat jouw naam dan niet boven de fabriek? Leg haar dat eens uit!

CHRIS Wat heeft dat er verdomme mee te maken...?

GEORGE Annie, waarom staat zijn naam er niet boven?

CHRIS Als ik niet eens eigenaar ben!

GEORGE Wie hou je voor de gek? Wie krijgt het als hij sterft?

Tegen Ann. Open je ogen, je kent ze allebei, is dat niet het eerste wat ze zouden doen, als ze zo van elkaar houden...? J.O. Keller en zoon?

Pauze. Ann kijkt van hem naar Chris. Ik regel dit. Wil je het geregeld hebben of ben je er bang voor?

CHRIS Hoe bedoel je?

GEORGE Laat mij naar boven gaan en met je vader praten. Binnen

tien minuten krijg je het antwoord. Of ben je bang voor het antwoord?

CHRIS Ik ben niet bang voor het antwoord. Ik ken het antwoord.

Maar mijn moeder voelt zich niet lekker en ik wil hier nu geen bonje.

GEORGE Laat mij naar hem toe gaan.

CHRIS Jij gaat hier geen bonje beginnen.

GEORGE Tegen Ann. Wat wil je nog meer!

Het geluid van voetstappen is te horen vanuit het huis.

ANN Draait plotseling haar hoofd in de richting van het huis. Er komt iemand aan.

CHRIS Tegen George, kalm. Jij zegt nu niets.

ANN Je gaat zo. Ik bel een taxi.

GEORGE Jij gaat met mij mee.

ANN En heb het niet over het huwelijk, want we hebben het haar nog niet verteld.

GEORGE Jij gaat met mij mee.

ANN Snap je dat? Nee... George, jij gaat nu nergens over beginnen! Ze hoort voetstappen. Shhh!

Moeder komt op op de veranda. Ze heeft bijna formele kleding aan; haar haar is gedaan. Ze draaien zich allemaal naar haar om. Als ze George ziet steekt ze haar beide handen uit en loopt naar beneden, hem tegemoet.

MOEDER Georgie, Georgie.

GEORGE Hij mocht haar altijd graag. Hallo, Kate.

MOEDER Houdt zijn hoofd in haar handen vast. Ze hebben een oude man van je gemaakt. Streelt zijn haar. Kijk, je bent grijs.

GEORGE Haar medelijden, open en ongegeneerd, raakt hem en hij glimlacht droef. Ik weet het, ik...

MOEDER Ik zei nog toen je wegging, ga niet voor goud.

GEORGE Lacht, vermoeid. Dat heb ik niet gedaan, Kate. Ze hebben het me erg makkelijk gemaakt.

MOEDER Echt boos. Ga weg. Zo zijn jullie allemaal. Tegen Ann. Kijk eens naar hem, hoezo zei je dat het goed met hem gaat. Hij ziet eruit als een spook.

GEORGE Geniet van haar aandacht. Ik voel me prima.

MOEDER Ik word al ziek als ik naar je kijk. Wat is er met je moeder aan de hand, waarom geeft ze je niet te eten?

ANN Hij heeft gewoon geen trek.

MOEDER Als hij in mijn huis te eten kreeg zou-ie wel trek hebben. Tegen Ann. Ik heb medelijden met jouw man! Tegen George. Ga zitten. Ik zal een boterham voor je maken.

GEORGE Gaat met een verlegen lach zitten. Ik heb echt geen honger.

MOEDER God zal me liefhebben, mijn hart breekt als ik zie wat er met alle kinderen is gebeurd. Hoe we voor jullie werkten en plannen maakten en jullie zijn geen haar beter af dan wij.

GEORGE Met warme gevoelens naar haar toe. Je... je bent helemaal niets veranderd, weet je dat, Kate?

MOEDER Niemand hier is veranderd, Georgie. We houden allemaal van je. Joe had het net over de dag dat jij geboren werd en dat het water werd afgesloten. De mensen droegen teiltjes vanuit één blok verderop... een vreemde zou denken dat de hele buurt in brand stond!
Ze lachen. Ze ziet de grapefruitsap. Tegen Ann.

Waarom heb je hem geen glas sap gegeven!

ANN Verdedigt zich. Ik heb het hem gevraagd.

MOEDER Spottend. Je hebt het hem gevraagd!

Duwt een glas in George's hand. Je moet het hem geven!

Tegen George, die lacht. En nu ga je hier zitten en je sap drinken... en er een beetje toonbaar uitzien!

GEORGE Kate, ik begin al honger te krijgen.

CHRIS Trots. Ze zou Mahatma Ghandi nog in een zwaargewicht veranderen!

MOEDER Tegen Chris, met veel energie. Hoor eens, je kunt naar de pomp lopen met je restaurant! Ik heb een ham in de koelkast en

ingevroren aardbeien en avocados en...

ANN Geweldig, ik help je!

GEORGE De trein vertrekt om half negen, Ann.

MOEDER Tegen Ann. Ga je weg?

CHRIS Nee, moeder, ze gaat niet weg...

ANN Interrumpeert, loopt naar George. Je bent hier amper; gun jezelf de kans om elkaar weer te leren kennen.

CHRIS Tuurlijk, je kent ons helemaal niet meer.

MOEDER Toe, Chris, als ze niet kunnen blijven, dan moet je niet...

CHRIS Nee, het is alleen maar de vraag voor George, hij was van plan om...

GEORGE Staat beleefd op, is aardig vanwege Kate. Nou wacht eens even, Chris...

CHRIS Glimlacht, hij heeft de situatie volledig onder controle, kapt hem af. Als je wilt gaan, dan rij ik je nu naar het station, maar als je blijft: geen ruzie terwijl je hier bent.

MOEDER Heeft eindelijk de spanning in de gaten. Waarom zou-ie ruzie maken?

Ze loopt naar hem toe. Met wanhoop en medeleven streelt ze zijn haar.

Georgie en wij maken geen ruzie. Hoe zouden we ruzie kunnen hebben, Georgie? We zijn allemaal door dezelfde bliksem getroffen,

hoe kun je dan...? Heb je gezien wat er met Larry's boom is gebeurd,
Georgie?

Ze heeft zijn arm genomen en onwillig loopt hij met haar het toneel
over.

Stel je eens voor? Ik lag midden in de nacht van hem te dromen en
toen kwam de storm en...

Lydia komt op op de veranda. Zogauw als ze hem ziet.

LYDIA Hé, Georgie! Georgie! Georgie! Georgie! Georgie!

Ze loopt enthousiast op hem af. Ze heeft een bloemenhoedje in haar
hand, die Kate van haar aanneemt als ze op Georg afloopt.

GEORGE Terwijl ze enthousiast elkaars hand schudden, warm.

Hallo, lachebek. Wat heb je uitgespookt, gegroeid?

LYDIA Ik ben nu een grote meid.

MOEDER Kijk eens wat zij met een hoed kan!

ANN Tegen Lydia, terwijl ze de hoed bewondert. Heb jij dat
gemaakt?

MOEDER In tien minuten! Ze zet hem op.

LYDIA Schikt het op haar hoofd. Ik heb hem alleen maar opnieuw
geschikt.

GEORGE Maak je nog steeds je eigen kleren?

CHRIS Over moeder. Is ze niet klassiek! Het enige wat ze nu nog

nodig heeft is een Russische wolfshond.

MOEDER Beweegt met haar hoofd. Het voelt aan alsof er iemand op mijn hoofd zit.

ANN Nee, het staat je prachtig, Kate.

MOEDER Kust Lydia. Tegen George. Ze is een genie! Je had met haar moeten trouwen.

Ze lachen. Die zou je te eten kunnen geven!

LYDIA Op een vreemde manier verlegen. Oh, hou daarmee op, Kate.

GEORGE Tegen Lydia. Heb ik niet gehoord dat jij een baby had?

MOEDER Dan heb je geen goed gehoor. Ze heeft er drie.

GEORGE Een beetje daardoor gekwetst. Zonder flauwekul, drie?

LYDIA Ja, het ging van een, twee, drie... Je bent lang weggeweest, Georgie.

GEORGE Dat begin ik te beseffen.

MOEDER Tegen Chris en George. Het probleem met jullie kinderen is dat jullie teveel denken.

LYDIA Nou, wij denken ook.

MOEDER Ja, maar niet de hele tijd.

GEORGE Met bijna zichtbare jalouzie. Ze hebben Frank nooit opgeroepen, hè?

LYDIA Een beetje verontschuldigend. Nee, hij lag altijd een jaar voor op de dienstplicht.

MOEDER Het is frappant. Toen ze de jongens van zeven-en-twintig opriepen, was Frank net acht-en-twintig en toen ze er acht-en-twintig van maakten was-ie net negen-en-twintig. Daarom is hij met astrologie begonnen. Het ligt er allemaal aan wanneer je geboren bent, dat bewijst het wel weer.

CHRIS Welk weer bewijst wat?

MOEDER Tegen Chris. Wees niet zo pienter. Sommige bijgeloven zijn heel leuk! Tegen Lydia. Heeft hij Larry's horoscoop afgemaakt?

LYDIA Ik ga het hem nu vragen, ik ga naar binnen. Tegen George, een beetje triest, bijna verlegen.

Wil je mijn kinderen zien? Toe nou.

GEORGE Lijkt me beter van niet, Lydia.

LYDIA Begrijpend. Okee. Veel geluk, George.

GEORGE Bedankt. En jij ook... En Frank.

Ze glimlacht naar hem, draait zich om en gaat naar haar huis toe.

George staat haar na te staren.

LYDIA Terwijl ze wegrent. Oh, Frank!

MOEDER Leest zijn gedachten. Ze is knap geworden, hè?

GEORGE Triest. Heel knap.

MOEDER Als een reprimande. Ze is prachtig, stommeling!

GEORGE Kijkt vol verlangen om zich heen; en zacht, met een brok in zijn keel. Zij zorgt ervoor dat het er hier zo vrolijk uitziet.

MOEDER Schudt haar vinger tegen hem. Kijk wat er met jou gebeurd is, omdat je niet naar mij wou luisteren! Ik zei je dat meisje te trouwen en van de oorlog vandaan te blijven!

GEORGE Lacht tegen zichzelf. Ze lachte vroeger te vaak.

MOEDER En jij lachte niet vaak genoeg. Toen jij jezelf gek zat te maken over het fascisme, kroop Frank bij haar in bed.

GEORGE Tegen Chris. Hij heeft de oorlog gewonnen, Frank.

CHRIS Alle veldslagen.

MOEDER Op de golven van dit gevoel. Op de dag dat ze met de lichten begonnen, Georgie, zei ik tegen je dat jij van dat meisje hield.

CHRIS Lacht. Waar heeft ooit oprechter trouw!

MOEDER Ik ben slimmer dan jullie allemaal.

GEORGE Lacht. Ze is fantastisch!

MOEDER En nu ga jij eens naar mij luisteren, George. Jullie hadden van die grote principes, Eagle Scouts, jullie alledrie; en nu heb ik een boom en deze hier... Wijst op Chris. ... als het weer omslaat kan-ie niet op zijn voeten blijven staan en dat grote uilskuiken... Wijst naar Lydia's huis. ... van hiernaast die nooit iets leest behalve Goofy heeft

drie kinderen en zijn huis is afbetaald. Schei ermee uit de filosoof uit te hangen en ga voor jezelf zorgen. Zoals Joe net zei... jij komt hier terug, hij helpt je aan een baan en ik zoek een meisje voor je en zorg dat je weer een glimlach op je lippen krijgt.

GEORGE Joe? Joe wil me hier hebben?

ANN Gretig. Hij vroeg me het jou te vertellen en ik denk dat het een goed idee is.

MOEDER Zeker. Waarom moet je zo nodig geloven dat je ons haat? Is dat weer zo'n principe?... dat je ons moet haten? Jij haat ons niet, George, ik ken je, je kunt mij niet voor de gek houden, ik heb je luiers nog verschoond. Plotseling tegen Ann. Herinner je je de dochter van mijnheer Marcy?

ANN Lacht, tegen George. Ze heeft je al gekoppeld! George lacht, is opgewonden.

MOEDER Je moet haar eens opzoeken, George; je zult zien dat ze het mooiste...

CHRIS Ze heeft wratten, George.

MOEDER Tegen Chris. Ze heeft geen wratten! Tegen George. Kijk, dat meisje heeft een klein schoonheidspukeltje op haar kin...

CHRIS En twee op haar neus.

MOEDER Je weet wel. Haar vader is die gepensioneerde politie-

inspecteur.

CHRIS Sergeant, George.

MOEDER Het is een heel vriendelijke man!

CHRIS Hij ziet eruit als een gorilla.

MOEDER Tegen George. Hij heeft nog nooit iemand neergeschoten.

Ze barsten allemaal in lachen uit als Keller in de deuropening
verschijnt. George staat abrupt op en staart Keller aan die snel naar
beneden op hem af loopt.

KELLER Het gelach stopt. Met geforceerde jovialiteit. Zo! Kijk eens
wie we daar hebben!

Steekt zijn hand uit. Georgie, goed je te zien.

GEORGE Schudt zijn hand, somber. Hoe is het met je, Joe?

KELLER Zo zo. 'k Word oud. Ga je mee uit eten?

GEORGE Nee, ik moet terug naar New York.

ANN Ik zal een taxi voor je bellen.

Ze loopt naar boven het huis binnen.

KELLER Jammer dat je niet kunt blijven, George. Ga zitten. Tegen
moeder. Hij ziet er prima uit.

MOEDER Hij ziet er verschrikkelijk uit.

KELLER Dat zei ik toch, je ziet er verschrikkelijk uit, George. Ze
lachen. Ik heb de broek aan en zij slaat met de riem.

GEORGE Ik zag je fabriek onderweg van het station. Hij ziet eruit als General Motors.

KELLER Ik wou dat het General Motors was, maar dat is het niet. Ga zitten, George. Ga zitten.

Haalt een sigaar uit zijn zak. Dus je hebt eindelijk je vader opgezocht, hoor ik?

GEORGE Ja, vanmorgen. Wat voor soort spullen maak je tegenwoordig?

KELLER Oh, een beetje van alles wat. Snelkookpannen, assemblagemateriaal voor wasmachines. Heb een leuke, flexibele fabriek nu. En, hoe vond je dat 't met je vader was? Voelt-ie zich okee?

GEORGE Tast Keller af, praat onzeker. Nee, het is niet goed met hem, Joe.

KELLER Steekt zijn sigaar aan. Niet weer zijn hart, toch?

GEORGE Het is alles, Joe. Het is zijn ziel.

KELLER Blaast de rook uit. Uh huh...

CHRIS Zullen we eens gaan kijken wat ze met jullie huis hebben gedaan?

KELLER Laat hem toch.

GEORGE Tegen Chris, doelt op Keller. Ik wil graag met hem praten.

KELLER Tuurlijk, hij is hier net. Zo gaat het nou eenmaal, George. De kleine man maakt een fout en ze hangen hem aan zijn duimen op; de groten worden ambassadeur. Ik wou dat je me had verteld dat je je pa ging opzoeken.

GEORGE Bestudeert hem. Ik wist niet dat je geïnteresseerd was.

KELLER Tot op zekere hoogte ben ik dat. Ik wou graag dat hij weet, George, dat hij wat mij betreft, wanneer hij maar wil, bij mij een plekje kan krijgen. Ik wou graag dat-ie dat weet.

GEORGE Hij heeft de pest aan je, Joe. Weet je dat niet?

KELLER Dat kan ik me voorstellen. Maar ook dat kan veranderen.

MOEDER Steve was nooit zo.

GEORGE Zo is-ie nu wel. Hij wil iedere vent te grazen nemen die met de oorlog geld heeft verdiend en hem tegen de muur zetten.

CHRIS Dan heeft-ie heel wat kogels nodig.

GEORGE En het is beter dat-ie er niet ééntje krijgt.

KELLER Dat is triest om te horen.

GEORGE Bij wie de bitterheid overheerst. Hoezo? Hoe had je dan gedacht hoe hij over je zou denken?

KELLER Het geweld van zijn natuur komt naar boven, maar hij houdt het onder controle. Ik vind het triest om te zien dat hij niet veranderd is. Zo lang als ik hem ken, vijf-en-twintig jaar, heeft die

man nooit geleerd verantwoordelijkheid te dragen. Dat weet jij,
George.

GEORGE Hij weet het. Nou, ik...

KELLER Maar je weet het wel. Want het straalt niet van je af dat je het nog weet, de manier waarop jij hier aan komt zetten. Ik bedoel zoals in '37 toen we de zaak op Flood Street hadden. Hij blies ons allemaal verdomme bijna op met die radiator die hij twee dagen zonder water liet branden. En ook niet toegeven dat het zijn fout was. Ik moest een mecanicien ontslaan om zijn gezicht te redden. Dat weet je nog goed.

GEORGE Ja, maar...

KELLER Ik vertel het alleen maar, George. Omdat dat maar een greep uit een hele hoop dingen is. Zoals toen hij Frank dat geld gaf om te investeren in olie-aandelen.

GEORGE Gekweld. Ik weet het, ik...

KELLER Drijft hem terug, maar beheerst zich. Maar het is heel goed om zulk soort dingen te onthouden, joh. Hoe hij Frank vervloekte omdat de aandelen zakten. Was dat Frank z'n schuld? Naar hem te oordelen was Frank een zwendelaar. En het enigste wat die man deed was hem een slechte tip geven.

GEORGE Staat op, loopt weg. Ik weet die dingen...

KELLER Onthoudt ze dan, onthoudt ze dan. Ann komt het huis uit.
Je hebt in deze wereld van die mensen die liever iedereen eerst zien
hangen voordat ze zelf de verantwoordelijkheid op zich nemen. Heb je
me begrepen, George?

Ze staan tegenover elkaar, George probeert een oordeel over hem te
vellen.

ANN Loopt naar het voortoneel. De taxi is onderweg. Wil je je
even wassen?

MOEDER Met een sprankje hoop. Waarom moet hij weg? Pak die
van middernacht, George.

KELLER Tuurlijk, dan ga je met ons eten!

ANN Wat vind je? Waarom niet? We gaan bij het meer eten, het
wordt hardstikke gezellig.

Een lange pauze, terwijl George naar Ann, Chris en Keller kijkt en dan
weer terug naar haar.

GEORGE Okee.

MOEDER Zo mag ik het horen.

CHRIS Ik heb een overhemd dat precies bij dat pak past.

MOEDER Maat acht-en-dertig, nietwaar, George?

GEORGE En Lydia...? Ik bedoel... komen Frank en Lydia?

MOEDER Ik maak een afspraakje voor je waarbij zij in het niet

valt... Ze gaat naar achteren.

GEORGE Lacht. Nee, ik wil geen afspraakje.

CHRIS Ik weet precies iemand voor jou! Charlotte Tanner! Hij loopt in de richting van het huis.

KELLER Bel Charlotte op, die is goed.

MOEDER Tuurlijk, bel haar op. Chris gaat het huis binnen.

ANN Loop naar boven en kies een overhemd en stropdas uit.

GEORGE Stopt, kijkt om zich heen, naar hen en de plek. Ik heb me nooit ergens anders dan hier thuis gevoeld. Ik voel me zo...

Hij lacht bijna en wendt zich van hen af. Kate, je ziet er zo jong uit, weet je? Je bent helemaal niet veranderd. Het... het komt me weer zo bekend voor. Draait zich om naar Keller. Jij ook, Joe, het is verbazend hoe jij nog dezelfde bent. En de hele sfeer.

KELLER Zeg, ik heb geen tijd om ziek te worden.

MOEDER Hij heeft al vijftien jaar niet plat gelegen.

KELLER Behalve in de oorlog met mijn griep.

MOEDER Huh?

KELLER Mijn griep, toen ik ziek was in... de oorlog.

MOEDER Ja, tuurlijk... Tegen George. Ik bedoel, afgezien van die griep.

George blijft stokstijf staan. Ja, dat ontglipte me even, kijk me niet zo

aan. Hij wou naar de zaak maar hij kon zichzelf niet uit bed hijsen. Ik dacht dat-ie longontsteking had.

GEORGE Waaron zei je dat hij nooit...

KELLER Ik weet wat je voelt, joh, ik zal het mezelf nooit vergeven. Als ik die dag had kunnen gaan had ik je pa nooit aan die koppen laten komen.

GEORGE Zij zei dat je nooit ziek bent geweest.

MOEDER Ik zei dat-ie ziek was, George.

GEORGE Loopt naar Ann. Ann, hoorde je niet dat zij zei...?

MOEDER Onthou jij alle keren dat je ziek bent?

GEORGE Een longontsteking zou ik onthouden. Vooral als ik het precies op de dag kreeg dat m'n partner van plan was cylinderkoppen op te lappen... Wat is er die dag gebeurd, Joe?

Frank komt bruuk op vanuit de oprijlaan; hij houdt Larry's horoscoop in zijn hand. Hij loopt op Kate af.

FRANK Kate! Kate!

MOEDER Frank, heb je George al ontmoet?

FRANK Steekt zijn hand uit. Lydia zei het me, ik ben blij je te... je moet me excuseren.

Trekt moeder naar zijn kant. Ik heb iets wat je zal verbazen, Kate, ik heb Larry's horoscoop afgemaakt.

MOEDER Dat zal je interesseren, George. Het is fantastisch hoe hij verstand heeft van...

CHRIS Komt op vanuit het huis. George, dat meisje is aan de telefoon...

MOEDER Wanhopig. Hij heeft Larry's horoscoop afgemaakt!

CHRIS Frank, had je geen betere tijd kunnen uitkiezen?

FRANK De groten der aarde geloofden in de sterren!

CHRIS Hou ermee op haar hoofd met die onzin vol te pompen!

FRANK Is het onzin te voelen dat er een grotere macht dan wij bestaat? Ik heb de sterren van zijn leven bestudeerd! Ik ga met jou niet in discussie, ik zeg het je. Ergens op deze aarde leeft je broer!

MOEDER Meteen tegen Chris. Waarom is dat onmogelijk?

CHRIS Omdat het krankzinnig is.

FRANK Wacht eens even. Ik vertel je iets en je kan ermee doen wat je wil. Laat me het gewoon vertellen. Hij wordt verondersteld te zijn gestorven op vijf-en-twintig november. Maar vijf-en-twintig november was zijn gunstige dag.

CHRIS Moeder!

MOEDER Luister naar hem!

FRANK Het was een dag waarop al het goede hem tegemoet scheen, het soort dag waarop-ie had moeten trouwen. Je kan over een hele

hoop van die dingen lachen, ik kan het begrijpen dat je lacht. Maar de kansen zijn een miljoen tegen één dat iemand niet sterft op zijn gunstige dag. Dat is een bekend feit, een bekend feit, Chris.

MOEDER Waarom is dat onmogelijk, waarom is dat onmogelijk, Chris!

GEORGE Tegen Ann. Snap je niet wat zij zegt? Ze zei net dat je moet gaan. Waar wacht je nog op?

CHRIS Niemand kan haar zeggen dat ze moet gaan. Een claxon is te horen.

MOEDER Tegen Frank. Dank je, lieverd, voor je moeite. Wil je vragen of-ie wil wachten, Frank?

FRANK Terwijl hij weggaat. Tuurlijk doe ik dat.

MOEDER Roept. Ze komen er zo aan, chauffeur!

CHRIS Ze gaat niet weg, moeder.

GEORGE Je hebt het haar horen zeggen, hij is nooit ziek geweest!

MOEDER Hij heeft me verkeerd begrepen, Chris! Chris kijkt haar aan, getroffen.

GEORGE Tegen Ann. Hij zei simpelweg tegen je vader piloten te vermoorden en zelf dook hij onder de dekens!

CHRIS Het is beter dat je hem antwoordt, Annie. Geef hem antwoord.

MOEDER Ik heb je tas ingepakt, lieverd.

CHRIS Wat?

MOEDER Ik heb je tas ingepakt. Je hoeft hem alleen maar dicht te doen.

ANN Ik doe helemaal niets dicht. Hij vroeg me hier te komen en ik blijf hier tot hij zegt dat ik moet gaan. Tegen George. Tot Chris het zegt!

CHRIS Dat is het dan! En nu weg hier, George!

MOEDER Tegen Chris. Maar als hij het nu zo voelt...

CHRIS Dat is het dan, tot de komst van Christus geen woord, noch over de zaak of over Larry zolang ik hier ben!

Tegen George. En nu weg hier, George!

GEORGE Tegen Ann. Zeg het dan. Ik wil horen dat je het zegt.

ANN Ga, George!

Ze verdwijnen naar de oprijlaan, terwijl Ann zegt: "Vat het niet zo op, Georgie! Alsjeblieft, vat het niet zo op."

CHRIS Draait zich naar zijn moeder om. Wat bedoel je, je hebt haar tas ingepakt? Hoe durf je haar tas in te pakken?

MOEDER Chris...

CHRIS Hoe durf je haar tas in te pakken?

MOEDER Zij hoort hier niet thuis.

CHRIS Dan hoor ik hier ook niet thuis.

MOEDER Het is Larry's meisje.

CHRIS En ik ben zijn broer en hij is dood en ik ga met zijn meisje trouwen.

MOEDER Nooit, nooit van mijn leven!

KELLER Ben je gek geworden?

MOEDER Jij hebt hier niets te zeggen!

KELLER Wreed. Ik heb van alles te zeggen. Drie-en-een-half jaar lang praat je als een krankzinnige...

Moeder slaat hem in het gezicht.

MOEDER Niets. Jij hebt niets te zeggen. Nu zeg ik het. Hij komt terug en iedereen moet wachten.

CHRIS Moeder, moeder...

MOEDER Wachten, wachten...

CHRIS Hoe lang? Hoe lang?

MOEDER Dreunend. Tot hij komt; voor eeuwig en altijd tot hij komt!

CHRIS Als een ultimatum. Moeder, ik ga ermee door.

MOEDER Chris, m'n hele leven heb ik nooit 'nee' tegen je gezegd en nu zeg ik 'nee'!

CHRIS Jij zult hem nooit laten schieten tot ik het doe.

MOEDER Ik zal hem nooit laten schieten en jij zult hem nooit laten schieten!

CHRIS Ik heb hem laten schieten. Ik heb hem al lang geleden laten...

MOEDER Met onverminderde kracht, maar zich van hem afwendend. Laat dan je vader schieten.

Pauze. Chris staat er als verlamd bij.

KELLER Ze is gek geworden.

MOEDER Helemaal! Tegen Chris, maar zij kijkt hem niet aan.
Je broer leeft, lieverd, want als-ie dood is, heeft je vader hem gedood.
Begrijp je me nu? Zolang als jij leeft, leeft die jongen. God laat een zoon niet door zijn vader doden. Nu snap je het, niet? Nu snap je het.
Heeft zichzelf niet meer in de hand en gaat haastig naar boven, het huis binnen.

KELLER Chris heeft zich niet verroerd. Hij praat insinuerend, op vragende toon. Ze is gek geworden.

CHRIS Op gebroken fluisterton. Dus... je hebt het gedaan?

KELLER Er begint iets smekends in zijn stem door te klinken. Hij heeft nooit met een P-40 gevlogen...

CHRIS Getroffen; dodelijk: De anderen wel.

KELLER Hardnekkig. Ze is gek geworden.

Hij doet een stap in de richting van Chris, smekend.

CHRIS Geeft niet toe. Pa... heb je het gedaan?

KELLER Hij heeft nooit met een P-40 gevlogen, wat is er met jou aan de hand?

CHRIS Nog steeds vragend, zegt: Dus je hebt het gedaan. Met de anderen.

Ze praten beiden gedempt.

KELLER Bang voor zijn zoon, met ijselijke hardnekkigheid. Wat is er met jou aan de hand? Wat is er verdomme met jou aan de hand?

CHRIS Kalm, ongelovig. Hoe heb je dat kunnen doen? Hoe?

KELLER Wat is er met jou aan de hand?

CHRIS Pa... Pa, je hebt een-en-twintig mensen gedood!

KELLER Hoezo, gedood?

CHRIS Je hebt ze gedood, je hebt ze vermoord.

KELLER Alsof hij zijn hele aard voor Chris open gooit. Hoe kan ik iemand doden?

CHRIS Pa! Pa!

KELLER Probeert hem te kalmeren. Ik heb niemand gedood!

CHRIS Leg het me dan uit. Wat heb je gedaan? Leg het me uit of ik scheur je aan stukken!

KELLER Geschokt door Chris' allesoverheersende woede. Niet

doen, Chris, niet doen...

CHRIS Ik wil weten wat je gedaan hebt, nou, wat heb je gedaan? Je had honderdtwintig gescheurde cylinderkoppen, nou, wat heb je gedaan?

KELLER Als je me aan de galg gaat hangen dan...

CHRIS Ik luister. God allemachtig, ik luister!

KELLER Hun bewegingen hebben nu iets weg van achtervolging en vlucht. Keller blijft een pas verwijderd van Chris' bereik als hij praat.

Je was een jongen, wat kon ik doen! Ik doe zaken, een man doet zaken; hondertwintig stuks met scheuren en je ligt eruit; je hebt een productieproces, als de productie niet goed is, dan lig je eruit; je weet niet hoe je moet handelen, je waar is niet goed; ze sluiten je buiten, ze verscheuren je contracten, wat kan het ze verdommen? Je zit veertig jaar lang in een bepaalde bizniz en ze vloeren je in vijf minuten, wat kon ik doen, ze veertig jaar laten afpakken, ze mijn leven laten afpakken? Zijn stem breekt. Ik heb nooit gedacht dat ze ze erin zouden monteren. Dat zweer ik bij God. Ik dacht dat ze ze zouden tegenhouden voordat iemand ermee de lucht inging.

CHRIS Waarom heb je ze dan laten verschepen?

KELLER Ik dacht dat tegen de tijd dat ze het zouden ontdekken ik de productie weer op gang had en ik kon ze dan laten zien dat ze me

nodig hadden en dat zij het erbij zouden laten. Maar weken verstreken en ik kreeg geen klachten, dus ik was van plan het ze te vertellen.

CHRIS Waarom heb je het dan niet verteld?

KELLER Het was te laat. De krant, het stond allemaal op de voorpagina, een-en-twintig waren er neergestort, het was te laat. Ze kwamen met handboeien de zaak binnen, wat kon ik doen?

Hij gaat op de bank zitten. Chris... Chris, ik deed het voor jou, het was een kans en die pakte ik voor jou. Ik ben een-en-zestig, wanneer zou ik nog kansen hebben gehad voor jou iets te doen? Met een-en-zestig krijg je geen enkele kans meer, of wel?

CHRIS Je wist toch dat ze het in de lucht niet zouden houden.

KELLER Dat heb ik niet gezegd.

CHRIS Maar je was van plan ze te waarschuwen ze niet te gebruiken...

KELLER Maar dat betekent niet dat...

CHRIS Het betekent dat je wist dat ze zouden neerstorten.

KELLER Dat betekent het niet.

CHRIS Je dacht dus dat ze zouden neerstorten.

KELLER Ik was bang dat ze misschien...

CHRIS Je was bang dat ze misschien! Allemachtig, wat voor iemand ben jij? Jochies hingen in de lucht met die koppen. Dat wist

je!

KELLER Voor jou, een bizniz voor jou!

CHRIS Met laaiende woede. Voor mij! Waar leef jij, waar kom je vandaan? Voor mij!... Ik stierf elke dag duizend doden en jij was bezig mijn jongens te doden en je deed dat voor mij? Wat denk je verdomme waar ik aan dacht, die kolere bizniz? Kijk jij niet verder dan je neus lang is, de bizniz? Wat is dat, in godsnaam... de bizniz? Wat bedoel je verdomme, je deed het voor mij? Heb jij geen vaderland? Ben jij niet van deze wereld? Wat ben je verdomme? Je bent zelfs geen dier, een dier doodt zijn eigen soort niet, wat ben jij? Wat moet ik met jou? Ik zou je tong uit je mond moeten rukken, wat moet ik doen?

Met zijn vuist beukt hij op de schouder van zijn vader. Hij wankelt weg, bedekt zijn gezicht nu hij huilt.

Wat moet ik doen, Jezus Christus, wat moet ik doen?

KELLER Chris... Lieve Chris...

DOEK

DERDE BEDRIJF

Twee uur de volgende ochtend. Als het doek opgaat is moeder te zien, die de hele tijd in een stoel zit te schommelen, in gedachten voor zich uit starend. Het is een intens, kort soort geschommel. Er is licht in de slaapkamer boven, de ramen beneden zijn donker. De maan is vol en werpt haar blauwachtig licht om zich heen.

Dan komt Jim op, met een jasje aan en een hoed op; hij ziet haar en gaat naast haar staan.

JIM Nog nieuws?

MOEDER Geen nieuws.

JIM Vriendelijk. Je kunt niet de hele nacht op blijven, lieverd, waarom ga je niet naar bed?

MOEDER Ik wacht op Chris. Maak je over mij geen zorgen, Jim, ik voel me prima.

JIM Maar het is bijna twee uur.

MOEDER Ik kan niet slapen. Korte pauze. Had je een spoedgeval?

JIM Vermoeid. Iemand had hoofdpijn en hij dacht dat-ie doodging. Korte pauze. De helft van mijn patiënten is stapelgek.

Niemand die beseft hoeveel mensen er vrij loslopen en ze zijn allemaal zo gek als een deur. Geld. Geld-geld-geld-geld. Als je het vaak genoeg zegt betekent het niets.

Zij glimlacht, lacht stil voor zich uit. Oh, hoe ik hoop die dag ooit mee te maken!

MOEDER Schudt haar hoofd. Je bent zo naïef, Jim! Dat ben je soms.

JIM Kijkt haar eventjes aan. Kate. Pauze. Wat is er gebeurd?

MOEDER Ik heb het je gezegd. Hij had ruzie met Joe. Toen is-ie de auto ingestapt en weggereden.

JIM Een ruzie waarover?

MOEDER Een ruzie, Joe... Hij huilde als een kind, daarvoor.

JIM Maakten ze ruzie om Ann?

MOEDER Na een lichte aarzeling. Nee, niet om Ann. Stel je eens voor?

Wijst op het verlichte raam boven. Ze is die kamer niet uitgekomen sinds hij wegging. De hele avond in die kamer.

JIM Kijkt naar het raam, dan naar haar. Wat heeft Joe gedaan, het hem verteld?

MOEDER Houdt op met schommelen. Hem wat verteld?

JIM Wees maar niet bang, Kate, ik weet het. Ik heb het altijd geweten.

MOEDER Hoe?

JIM Het werd me al lang geleden duidelijk.

MOEDER Ik had altijd het gevoel dat ergens achter in zijn hoofd, Chris... het bijna wist. Ik had niet verwacht dat het zo'n shock zou zijn.

JIM Staat op. Chris zou nooit geweten hebben hoe hij met zoiets zou moeten leven. Je moet er talent voor hebben... om te liegen. Jij hebt het en ik heb het. Maar hij niet.

MOEDER Wat bedoel je... Komt-ie niet terug?

JIM Oh nee, hij komt terug. We komen allemaal terug, Kate. Die kleine privé revoluties sterven altijd een stille dood. Er wordt altijd een compromis gesloten. Op een vreemde manier. Frank heeft gelijk... iedereen heeft een ster. De ster van je eigen eerlijkheid. En je hele leven ben je bezig hem te zoeken, maar als hij eenmaal gedoofd is licht-ie nooit meer op. Ik denk niet dat-ie erg ver weg is gegaan. Waarschijnlijk wou hij gewoon alleen zijn om zijn ster te zien doven.

MOEDER Als hij maar terugkomt.

JIM Ik wou dat-ie dat niet deed, Kate. Ooit ging ik er gewoon vandoor, naar New Orleans; twee maanden lang leefde ik op bananen en melk en bestudeerde ik een bepaalde ziekte. Het was prachtig. En toen kwam zij en ze huilde. En ik ging met haar terug naar huis. En nu

leef ik in de gebruikelijke duisternis; ik kan mezelf niet vinden; het is soms zelfs moeilijk me te herinneren wat voor man ik wilde zijn. Ik ben een goede echtgenoot, Chris is een goede zoon... hij komt terug. Keller komt op op de veranda in avondjas en pantoffels. Hij loopt naar het achtertoneel, naar de doorgang. Jim loopt naar hem toe.

JIM Ik heb zo het idee dat-ie in het park zit. Ik zal hem gaan zoeken. Stop haar in bed, Joe; het is niet goed met wat zij onder de leden heeft. Jim gaat af richting oprijlaan.

KELLER Komt naar voren. Wat moest hij hier?

MOEDER Zijn vriend is niet thuis.

KELLER Loopt naar haar toe. Zijn stem is schor. Het zit me niet lekker dat hij er zich zo mee bemoeit.

MOEDER Het is te laat, Joe. Hij weet het.

KELLER Ongerust. Hoe weet hij het?

MOEDER Het was hem al lang geleden duidelijk.

KELLER Dat zit me niet lekker.

MOEDER Lacht vervaarlijk, terwijl ze gaat praten. Wat jou allemaal niet lekker zit.

KELLER Ja, wat mij allemaal niet lekker zit.

MOEDER Je kunt je er nu niet doorheen stieren, Joe, pak het liever slim aan nu. Deze kwestie... deze kwestie is nog niet afgelopen.

KELLER Wijst op het verlichte raam boven. En wat doet zij daarboven? Ze komt haar kamer niet uit.

MOEDER Ik weet het niet, wat doet ze? Ga zitten, maak jezelf niet gek. Je wilt toch leven? Zet de dingen maar eens op een rijtje.

KELLER Zij weet het niet, of wel?

MOEDER Ze zag Chris hier vandaan stormen. Het is één plus één... zij kan ook tellen.

KELLER Misschien moet ik met haar gaan praten?

MOEDER Vraag mij niks, Joe.

KELLER Bijna een uitbarsting. Wie moet ik het dan vragen? Maar ik denk niet dat ze er iets mee zal doen.

MOEDER Je vraagt het me weer.

KELLER Ik vraag het jou. Wat ben ik, een vreemde? Ik dacht dat ik hier een gezin had. Wat is er met mijn gezin gebeurd?

MOEDER Je hebt een gezin. Ik zeg je enkel dat ik geen kracht meer heb om na te denken.

KELLER Jij hebt geen kracht meer. Vanaf het ogenblik dat er toestanden zijn, heb jij geen kracht meer.

MOEDER Joe, je doet weer hetzelfde; je hele leven schreeuw je tegen mij als er toestanden zijn en jij denkt dat het daarmee geregeld is.

KELLER Wat moet ik dan doen? Zeg me, praat tegen me, wat moet ik doen?

MOEDER Joe... ik heb zo zitten denken. Als hij terugkomt...

KELLER Wat bedoel je met 'als'? Hij komt terug!

MOEDER Ik denk zo dat als je er eens goed voor gaat zitten en... het zèlf uitlegt. Ik bedoel, je moet hem duidelijk maken dat je weet dat je iets verschrikkelijks hebt gedaan.

Kijkt niet in zijn ogen. Ik bedoel als hij ziet dat jij beseft wat je hebt gedaan. Snap je?

KELLER En dat zou indruk maken?

MOEDER Een beetje angstig. Ik bedoel dat je hem vertelt dat je wilt boeten voor wat je gedaan hebt.

KELLER Voelt het aan... kalm. Hoe kan ik boeten?

MOEDER Vertel hem... dat je bereid bent de gevangenis in te gaan.

Pauze.

KELLER Getroffen, verbaasd. Ik ben bereid...?

MOEDER Snel. Je zult niet gaan, hij zal je niet vragen om te gaan.

Maar als je hem zou vertellen dat je het zou doen, als hij zou voelen dat jij zou willen boeten, misschien dat-ie je dan vergeeft.

KELLER Dat-ie me dan vergeeft! Voor wat?

MOEDER Joe, je weet wat ik bedoel.

KELLER Ik weet niet wat je bedoelt! Jij wou geld hebben, dus ik zorgde voor geld. Wat moeten ze mij vergeven? Jij wou geld hebben, niet soms?

MOEDER Ik wou het niet op die manier.

KELLER Ik wou het óók niet op die manier! Wat maakt het uit wat je wou? Ik heb jullie allebei verwend. Ik had hem moeten uitbesteden toen-ie tien was, net zoals ik werd uitbesteed, en hem zijn eigen onderhoud laten verdienen. Dan had-ie geweten hoe in deze wereld een dollar wordt gemaakt. Vergeven! Ik kan zelf op een kwartje per dag leven, maar ik heb een gezin dus ik...

MOEDER Joe, Joe... Het is geen excuus dat je het voor het gezin deed.

KELLER Dat is wel een excuus!

MOEDER Voor hem is er iets groters dan het gezin.

KELLER Niets is groter!

MOEDER Voor hem wel.

KELLER Er is niets dat hij zou kunnen doen dat ik niet zou vergeven. Omdat hij mijn zoon is. Omdat ik zijn vader ben en hij is mijn zoon.

MOEDER Joe, ik zeg je...

KELLER Niets is groter dan dat. En dat ga jij hem vertellen, begrijp

je? Ik ben zijn vader en hij is mijn zoon en als er iets groters is dan jaag ik een kogel door mijn kop!

MOEDER Hou daarmee op!

KELLER Je hebt gehoord wat ik zei. Nu weet je wat je hem moet zeggen.

Pauze. Hij loopt van haar vandaan... stopt. Maar hij zou me toch niet laten opsluiten... Dat zou-ie niet doen... Toch?

MOEDER Hij hield van je, Joe, je hebt zijn hart gebroken.

KELLER Maar om me dan op te sluiten...

MOEDER Ik weet het niet. Ik begin zo te denken dat we hem niet echt kennen. Ze zeggen dat-ie in de oorlog zo genadeloos was. Hier was-ie altijd bang voor muizen. Ik ken hem niet. Ik weet niet wat-ie gaat doen.

KELLER Verdomme, als Larry zou leven zou-ie zich niet zo gedragen. Hij begreep hoe de wereld in elkaar zat. Hij luisterde naar mij. Voor hem had de wereld een voorgevel van 12 meter en hield op bij de rooilijn. Bij dit geval, zit alles hem dwars. Maak je een deal en je vraagt twee cent te veel, dan valt z'n haar uit. Hij heeft geen benul van geld. Te makkelijk, het kwam te makkelijk. Ja, mijnheer. Larry. Dat was pas een jongen die we verloren hebben. Larry. Larry.

Hij ploft in een stoel voor haar neer. Wat moet ik nu doen, Kate?

MOEDER Joe, Joe, alsjeblieft... Het komt wel goed met je, er gebeurt niets.

KELLER Wanhopig, verloren. Voor jou, Kate, voor jullie allebei, dat is het enigste waar ik ooit voor heb geleefd...

MOEDER Dat weet ik, lieverd, dat weet ik.

Ann komt op vanuit het huis. Ze zeggen niets, wachten op haar dat zij gaat praten.

ANN Waarom blijven jullie op? Ik zeg het wel als hij komt.

KELLER Staat op, loopt naar haar toe. Je hebt niet gegeten, hè?

Tegen moeder. Waarom maak je niet iets voor d'r klaar?

MOEDER Tuurlijk, ik ga...

ANN Doe geen moeite, Kate, ik voel me prima.

Ze zijn niet in staat iets tegen elkaar te zeggen. Er is iets wat ik jullie wil vertellen.

Ze begint en stopt dan weer. Ik zal wat dat betreft niets ondernemen.

MOEDER Het is zo'n goeie meid! Tegen Keller. Zie je wel? Het is een...

ANN Ik zal wat Joe betreft niets ondernemen, maar jij gaat iets voor mij doen.

Rechtstreeks tegen moeder. Je hebt Chris over mij een schuldgevoel aangepraat. Of je dat nou wou of niet, jij hebt Chris voor mijn ogen

beschadigd. Ik wil dat jij hem verteld dat Larry dood is en dat je het weet. Begrijp je me? Ik ga hier niet alleen weg. Voor mij is er zo geen leven meer. Ik wil dat je hem bevrijdt. En ik beloof je dat dan alles is afgelopen en dat wij weg zullen gaan en dat is alles.

KELLER Doe dat. Vertel het hem.

ANN Ik weet wat ik vraag, Kate. Je had twee zonen. Maar nu heb je er nog maar een.

KELLER Vertel het hem.

ANN En jij moet het hem zeggen zodat hij weet dat je het meent.

MOEDER Mijn liefje, als de jongen dood was, zou het niet van mijn woorden afhangen om het tot Chris te laten doordringen... De avond dat hij bij jou het bed in kruipt, zal zijn hart opdrogen. Want hij weet het en jij weet het. Tot op de dag van zijn dood blijft hij op zijn broer wachten! Nee, mijn liefje, niets daarvan. Jij vertrekt morgenvroeg en jij vertrekt alleen. Dat is jouw leven, dat is jouw eenzame leven.

Ze loopt naar de veranda en loopt al half naar binnen.

ANN Larry is dood, Kate.

MOEDER Ze blijft staan. Praat niet tegen mij.

ANN Ik zei dat hij dood was. Ik weet het! Hij stortte neer voor de Chinese kust op vijf-en-twintig november! Zijn machine liet hem niet in de steek. Maar hij stierf. Ik weet het...

MOEDER Hoe stierf hij? Je liegt tegen mij. Als je het weet, hoe stierf hij dan?

ANN Ik hield van hem. Je weet dat ik van hem hield. Zou ik naar iemand anders hebben gekeken als ik het niet zeker wist? Dat moet genoeg voor je zijn.

MOEDER Komt naar haar toe. Wat moet genoeg voor mij zijn? Waar heb je het over? Ze grijpt Anns polsen vast.

ANN Je doet me pijn.

MOEDER Waar heb je het over! Pauze. Ze staart Ann een ogenblik aan, draait zich dan om en gaat naar Keller.

ANN Joe, ga het huis in.

JOE Waarom zou ik...

ANN Alsjeblieft ga nou.

KELLER Laat me weten als-ie komt. Keller gaat het huis binnen.

MOEDER Als ze ziet dat Ann een brief uit haar zak haalt. Wat is dat?

ANN Ga zitten.

Moeder gaat naar de stoel links, maar gaat niet zitten. Allereerst moet je het begrijpen. Toen ik kwam, had ik geen enkel idee dat Joe... ik had niets tegen hem of jou. Ik kwam om te trouwen... Ik hoopte... Dus ik heb dit niet meegebracht om je pijn te doen. Ik dacht dat ik het je zou laten zien als er geen andere weg was om Larry in jouw gedachten

tot rust te laten komen.

MOEDER Larry? Grist de brief uit Anns hand.

ANN Hij schreef hem mij vlak voordat-ie...

Moeder opent de brief en begint te lezen.

Het is niet dat ik je pijn probeer te doen, Kate. Je dwingt me hiertoe, onthou nu dat je... Onthou het. Ik ben zo eenzaam geweest, Kate... Ik kan hier niet alleen weggaan.

Een lange, diepe kreun komt uit moeders keel terwijl ze leest.

Je dwong me hem jou te laten zien. Je wou me niet geloven. Ik heb het je wel honderd keer gezegd, waarom wou je me niet geloven!

MOEDER Oh, mijn God...

ANN Met angst en medelijden. Kate, alsjeblieft, alsjeblieft...

MOEDER Mijn God, mijn God...

ANN Kate, lieverd, het spijt me zo... Het spijt me zo.

Chris komt op vanaf de oprijlaan. Hij ziet er uitgeput uit.

CHRIS Wat is er aan de hand...?

ANN Waar zat je?... Je bent helemaal bezweet.

Moeder verroert zich niet.

Waar zat je?

CHRIS Gewoon een eindje rondgereden. Ik dacht dat je al weg was.

ANN Waar moet ik heen? Ik kan nergens heen.

CHRIS Tegen moeder. Waar is pa?

ANN Binnen op de bank.

CHRIS Ga zitten, jullie allebei. Ik zeg wat ik moet zeggen.

MOEDER Ik heb de auto niet gehoord...

CHRIS Ik heb hem in de garage gezet.

MOEDER Jim is je aan het zoeken.

CHRIS Moeder... ik ga weg. Er zijn een paar bedrijven in Cleveland, volgens mij kan ik daar een baan krijgen. Ik bedoel, ik ga voorgoed weg.

Alleen tegen Ann. Ik weet wat je denkt, Annie. Het is waar. Ik ben laf.

Ik werd in dit huis tot een lafaard gemaakt omdat ik mijn vader verdacht en ik heb er niks mee gedaan, maar als ik die nacht toen ik thuiskwam geweten had wat ik nu weet, dan zat-ie nu in het kantoor van de openbare aanklager en ik zou hem er zelf heen hebben gebracht. Als ik nu naar hem kijk, is het enige wat ik kan doen huilen.

MOEDER Waar heb je het over? Wat kan je anders doen?

CHRIS Ik zou hem in de gevangenis kunnen gooien! Ik zou hem in de gevangenis kunnen gooien, als ik nog menselijk was. Maar ik ben nu als iedereen. Ik ben praktisch nu. Jij hebt me praktisch gemaakt.

MOEDER Maar dat moet je ook zijn.

CHRIS De katten in de steeg zijn praktisch, de hufters die er

vandoor gingen toen we aan het vechten waren, die waren praktisch. Alleen de doden waren niet praktisch. Maar nu ben ik praktisch en ik spuug op mezelf. Ik ga weg. Ik ga nu.

ANN Loopt naar hem toe. Ik ga met je mee.

CHRIS Nee, Ann.

ANN Chris, ik vraag je niet of je wat Joe betreft iets onderneemt.

CHRIS Dat doe je wel, dat doe je wel.

ANN Ik zweer je dat ik dat nooit zal doen.

CHRIS In je hart zal je het altijd willen doen.

ANN Doe dan wat je moet doen!

CHRIS Wat doen? Wat valt er te doen? Ik heb de hele avond naar een reden gezocht om hem te laten lijden.

ANN Er is een reden, er is een reden!

CHRIS Wat? Maak ik de doden weer levend als ik hem achter de tralies zet? Waar doe ik het dan nog voor? Vroeger schoten we iemand dood die zich als een hond gedroeg, toen was zoiets als eer tastbaar, je verdedigde iets. Maar hier? Dit is het land van de grote vette honden, je houdt hier niet van iemand, je eet hem op! Dat is het principe; de enige aan wie we ons houden... heeft toevallig deze keer een paar mensen doodgemaakt, dat is alles. Zo is de wereld, hoe kan ik het op hem afreageren? Wat voor zin heeft dat? Dit is een dierentuin, een

dierentuin!

ANN Tegen moeder. Je weet wat hij moet doen! Vertel het hem!

MOEDER Laat hem gaan.

ANN Ik laat hem niet gaan. Jij gaat hem vertellen wat hij moet doen...

MOEDER Annie!

ANN Dan doe ik het!

Keller komt op vanuit het huis. Chris ziet hem, loopt in de richting van het prieel.

KELLER Wat is er met jou aan de hand? Ik wil met je praten.

CHRIS Ik heb je niets te zeggen.

KELLER Pakt zijn arm vast. Ik wil met je praten!

CHRIS Rukt zich wild van hem los. Doe dat niet, pa. Ik ga je pijn doen als je dat doet. Er valt niets te zeggen, dus zeg het gauw.

KELLER Wat is er precies aan de hand? Wat is er aan de hand? Heb je teveel geld? Zit dat je soms dwars?

CHRIS Met scherp sarcasme. Dat zit me dwars.

KELLER Als je er niet aan kan wennen, gooi het dan weg. Hoor je me? Neem elke cent en geef het aan de liefdadigheid, gooi het in het riool. Is het daarmee opgelost? In het riool, dat is alles. Denk je dat ik een geintje maak? Ik zeg je wat je moet doen, als het stinkt verbrandt

het dan. Het is jouw geld, het is niet mijn geld. Ik ben een dode vent, ik ben een oude dode vent, niets is van mij. Nou, praat tegen me! Wat ben je van plan te gaan doen!

CHRIS Het gaat er niet om wat ik van plan ben. Het gaat erom wat jij van plan bent.

KELLER Wat zou ik dan moeten doen?

Chris is stil.

De gevangenis? Wil je dat ik naar de gevangenis ga? Als je wilt dat ik ga, zeg het dan! Is dat de plek waar ik thuishoor? Zeg het me dan!

Korte pauze. Wat is er aan de hand, waarom kun je het me niet vertellen?

Woedend.

Je zegt van alles tegen mij, zeg dat dan ook! Korte pauze. Ik zal je vertellen waarom jij het niet kunt zeggen. Omdat jij weet dat ik daar niet thuishoor. Omdat jij dat weet!

Met steeds meer nadruk en hartstocht en met een hardnekkige wanhoopstoon.

Wie werkte er voor niets in die oorlog? Als zij voor niets werken, dan werk ik ook voor niets. Hebben zij een tank of een truck uit Detroit verscheept voordat ze hun geld kregen? Is dat schoon? Dollars en centen, dubbeltjes en stuivers; oorlog en vrede, dat betekent dubbeltjes

en stuivers, wat is er schoon aan? Dit halve klote land moet gaan als ik ga! Daarom kun je het me niet zeggen.

CHRIS Dat is nou precies waarom.

KELLER Waarom... ben ik dan slecht?

CHRIS Ik weet dat jij niet slechter bent dan de meesten maar ik dacht dat jij beter was. Ik heb je nooit als een man gezien. Ik zag je als mijn vader.

Stort bijna in.

Ik kan je zo niet meer aankijken, ik kan mezelf niet meer aankijken!

Hij wendt zich af, niet in staat Keller in het gezicht te zien. Ann loopt snel naar moeder, pakt de brief van haar af en wil naar Chris lopen.

Moeder snelt meteen naar voren om haar de pas af te snijden.

MOEDER Geef dat aan mij!

ANN Hij zal het lezen!

Ze duwt de brief in Chris' hand.

Larry. Hij schreef het me op de dag dat-ie stierf.

KELLER Larry!

MOEDER Chris, hij is niet voor jou. Hij begint te lezen. Joe... ga weg...

KELLER Verbijsterd, bang. Waarom zei ze Larry, wat...?

MOEDER Duwt hem wanhopig naar de doorgang, werpt een blik op

Chris.

Ga naar de straat, Joe, ga naar de straat!

Ze belandt naast Keller op de grond.

Niet doen, Chris...

Smeekt vanuit heel haar wezen.

Vertel het hem niet.

CHRIS Kalm. Drie-en-een-half jaar... praten, praten. Vertel me nu maar eens wat jij moet doen... Zo is hij gestorven en vertel mij dan maar waar jij thuishoort.

KELLER Smeekt. Chris, een man in deze wereld kan geen Christus zijn!

CHRIS Ik weet alles over deze wereld. Ik ken het hele shit verhaal. Luister hier nu naar en vertel mij dan wat een man hoort te zijn! Leest. "Mijn liefste Ann:..." Luister je? Hij schreef dit op de dag dat-ie stierf. Luisteren, niet huilen... Luister! "Mijn liefste Ann: het is onmogelijk de dingen te beschrijven die ik voel. Maar ik moet je wat vertellen. Gisteren kwamen met het vliegtuig een hele stapel kranten uit de States en ik las erin over pa's en jouw vaders veroordeling. Ik kan het niet onder woorden brengen. Ik kan je niet vertellen hoe ik me voel... ik verdraag het niet nog verder te leven. Gisteravond cirkelde ik twintig minuten lang boven de basis voordat ik mezelf aan de grond

kon zetten. Hoe heeft hij dat kunnen doen? Elke dag komen er wel drie of vier mannen nooit meer terug en hij leunt daar achterover en doet 'zaken'... Ik weet niet hoe ik je moet vertellen wat ik voel... Ik kan niemand in de ogen kijken... Ik vertrek over een paar minuten op een missie. Ze zullen me waarschijnlijk als vermist opgeven. Als dat zo is, wil ik je laten weten dat je niet op mij moet wachten. Ik zeg je, Ann, als hij nu voor me zou staan, zou ik hem dood kunnen maken..."

Keller grist de brief uit Chris' hand en leest hem. Na een lange pauze.

Geef nu de wereld maar de schuld. Begrijp jij die brief?

KELLER Praat bijna onhoorbaar. Ik denk van wel. Haal de auto. Ik ga mijn jasje aandoen. Hij draait zich om en loopt langzaam in de richting van het huis. Moeder snelt naar voren om hem de pas af te snijden.

MOEDER Waarom ga je? Je moet slapen, waarom ga je?

KELLER Ik kan hier niet slapen. Ik voel me beter als ik ga.

MOEDER Je bent zo dwaas. Larry was ook jouw zoon, niet dan? Je weet dat hij nooit zou zeggen dat je dit moest doen.

KELLER Kijkt naar de brief in zijn hand. Wat is dit dan, zegt dit me niet genoeg? Tuurlijk, hij was mijn zoon. Maar ik denk dat ze in zijn ogen al mijn zonen waren. En ik denk dat ze dat waren, ik denk dat ze dat waren. Ik ben zo weer beneden. Gaat af in het huis.

MOEDER Tegen Chris, vastbesloten. Jij neemt hem niet mee!

CHRIS Ik neem hem mee.

MOEDER Het is aan jou; als jij hem zegt te blijven, blijft-ie. Ga het hem zeggen!

CHRIS Niemand kan hem nu nog tegenhouden.

MOEDER Jij houdt hem tegen! Hoe lang heeft-ie in de gevangenis te leven? Probeer je hem dood te krijgen?

CHRIS Houdt de brief voor zich uit. Ik dacht dat je dit had gelezen!

MOEDER Over Larry, over de brief. De oorlog is afgelopen! Heb je het niet gehoord? Hij is afgelopen!

CHRIS Wat betekende Larry dan voor jou? Een steen die in het water viel? Het is voor hem niet genoeg te zeggen dat het hem spijt. Larry heeft zichzelf niet gedood om ervoor te zorgen dat het jou en pa zou spijten.

MOEDER Wat kunnen we nog meer zijn!

CHRIS Jullie kunnen beter zijn! Voor eens en altijd kunnen jullie beseffen dat daarbuiten een wereld vol mensen is waar jullie verantwoordelijk voor zijn en als je dat niet beseft, verspeelde je je zoon omdat dat de reden is waarom hij stierf.

Een schot is in het huis te horen. Ze staan er even verlamd bij. Chris gaat naar de veranda, pauzeert op de trap, draait zich om naar Ann.

CHRIS Ga Jim zoeken!

Hij gaat het huis binnen en Ann rent de oprijlaan op. Moeder staat alleen, als aan de grond genageld.

MOEDER Zachtjes, bijna kreunend. Joe... Joe... Joe... Joe...

Chris komt het huis uit, naar beneden in de armen van zijn moeder.

CHRIS Huilt bijna. Moeder, het was niet mijn bedoeling om...

MOEDER Niet doen, lieverd. Neem de schuld niet op je. Vergeet nu.

Leef.

Chris beweegt alsof hij wil antwoorden.

Shhh...

Zij duwt kalm zijn arm weg en gaat in de richting van de veranda.

Shhh...

Als ze de trappen van de veranda heeft bereikt, begint ze te huilen.

DOEK

Herziene versie, 15.10.10

